

RAPORT

z analízy opínií i sugestíí uceníův ostatních klas szkół podstawowych
na temat podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowych

Nazwa Programu: INTERREG V-A Republika Czeska-Polska
Fundusz Mikroprojektów 2014–2020 w Euroregionie Silesia

Numer projektu: CZ.11.4.120/0.0/0.0/16_013/0003096

Tytuł projektu: Mądry wybór przyszłej szkoły II / Chytrá volba budoucí školy II

Spis treści

Wstęp	2
1. Wprowadzenie	3
1.1. System szkolnictwa oraz organizacja doradztwa zawodowego w Polsce	3
1.2. System szkolnictwa oraz organizacja doradztwa zawodowego w Czechach	8
2. Analiza wyników ankiet	10
2.1. Słabe i mocne strony doradztwa zawodowego w opinii ekspertów w projekcie	10
2.2. Wyniki badań uczniów w Polsce i Czechach	12
2.3. Wyniki badań nauczycieli w Polsce	26
2.4. Wnioski i rekomendacje	27
3. Obudowa metodyczna w poradnictwie grupowym dla nauczyciela doradcy zawodowego, doradcy edukacyjnego, wychowawców, nauczycieli przedmiotów	28
3.1. Dobre praktyki z podziałem na etapy szkolne	28
3.2. Materiały do wykorzystania na różnych przedmiotach nauczania	38
3.3. Materiały pomocnicze do zajęć z zakresu doradztwa zawodowego	41
3.4. Scenariusze dla nauczycieli	44
4. Diagnostyka w doradztwie zawodowym – rekomendowane narzędzia do badania predyspozycji zawodowych uczniów wsparciem dla doradców zawodowych	64
5. Wskazówki dla nauczycieli, nauczycieli doradców zawodowych, koordynatorów działań w szkole	68
6. Współpraca nauczycieli – doradców zawodowych z rodzicami, przedsiębiorstwami, szkołami ponadpodstawowymi oraz instytucjami rynku pracy – dobre praktyki	70
Bibliografia	74

Wstęp

Rozwój edukacyjny i zawodowy człowieka jest ściśle związany z otoczeniem społecznym i rynkiem pracy. Działania realizowane w projekcie „Mądry wybór przyszłej szkoły II” odpowiadają na zapisy Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030, która szeroko przedstawia zadania dla edukacji w procesie uczenia się przez całe życie, zagospodarowania luk na rynku pracy, właściwego przygotowania dzieci i młodzieży do wyboru zawodu oraz współpracy z pracodawcami. Miasto Wodzisław Śląski należy do Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” w swoich celach operacyjnych zakłada m.in. „podniesienie jakości i poprawę dostępu do nowoczesnej oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach nauczania, odpowiadającej wyzwaniom społecznym i gospodarczym, w tym rynku pracy” oraz „rozwój współpracy podmiotów edukacyjnych w wymiarze międzysektorowym i międzynarodowym w tym na rzecz dualnego kształcenia zawodowego.” Partnerem w projekcie transgranicznym „Mądry wybór przyszłej szkoły II” było miasto Karwina położone w Republice Czeskiej.

Raport opracowany w ramach ww. projektu zawiera wnioski z analizy opinii i sugestii uczniów ostatnich klas szkół podstawowych miast Wodzisławia Śląskiego i Karwiny na temat podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowych. Obejmuje również rekomendacje i materiały, które będą służyły stworzeniu modelu doradztwa zawodowego, opartego na współpracy i wspólnych działaniach specjalistów w określonych obszarach, mających na celu bardziej świadomy i oparty na rzeczywistych kryteriach wybór szkoły przez uczniów.

Opracowanie metodologii badania: S. Bloch, S. Ficek, A. Krzyżanowska, J. Brodowska.

Analiza statystyczna, wnioski i rekomendacje: Izabela Głomb, Sylwia Bloch.

Metodyka pracy w zakresie doradztwa zawodowego: nauczyciele-konsultanci Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Rybniku.

Koordinowanie prac grupy ekspertów: S. Bloch, M. Gajek-Czapla, S. Ficek.

Ilustracje: Kazimiera Drewniak.

Skład i łamanie: STUDIO NOA.

Dziękujemy ekspertom, którzy przyczynili się do powstania narzędzia badawczego oraz wskazania słabych i mocnych stron doradztwa zawodowego: Panu G. Hajduczkowi, Pani D. Pieńkowskiej, Panu A. Bizoń, Panu M. Kostroun, Panu I. Burkowi, Pani M. Kujańskiej, Pani J. Kokot, Pani A. Wilkowskiej.

Dziękujemy za udział w badaniach uczniom klas VIII szkół podstawowych w Wodzisławiu Śl. i klas IX szkół podstawowych w Karwinie oraz nauczycielom wodzisławskich szkół podstawowych w roku szkolnym 2022/2023.

1. Wprowadzenie

1.1. SYSTEM SZKOLNICTWA ORAZ ORGANIZACJA DORADZTWA ZAWODOWEGO W POLSCE

Przedszkole

Edukacja przedszkolna dla dzieci w wieku 3–5 lat nie jest obowiązkowa. Dopiero 6-latki muszą odbyć tzw. roczne przygotowanie przedszkolne. Każdy 3-, 4- i 5-latek ma jednak prawo do skorzystania z miejsca w przedszkolu w swojej gminie, jeśli jego rodzice decydują się na korzystanie z opieki przedszkolnej. Dzieci 7-letnie rozpoczynają obowiązkową naukę w klasie pierwszej szkoły podstawowej.

Kształcenie obowiązkowe

Kształcenie obowiązkowe trwa w Polsce 9 lat i obejmuje ostatni rok edukacji przedszkolnej oraz 8-letnią szkołę podstawową.

W polskim systemie edukacji oddzielono obowiązek szkolny i obowiązek nauki:

- obowiązek szkolny (tj. obowiązek uczęszczania do 8-letniej szkoły podstawowej) dotyczy dzieci i młodzieży w wieku 7–15 lat.
- obowiązek nauki odnosi się do młodzieży w wieku 15–18 lat.

System edukacji

- 8-letnia szkoła podstawowa,
- 4-letnie liceum ogólnokształcące,
- 5-letnie technikum,
- 3-letnia branżowa szkoła pierwszego stopnia,
- 2-letnia branżowa szkoła drugiego stopnia,
- szkoła policealna, liceum ogólnokształcące dla dorosłych, kwalifikacyjne kursy zawodowe,
- uczelnia wyższa.

Szkoła podstawowa

Jest to 8-letnia szkoła podstawowa dla uczniów w wieku od 7 do 15 lat.

Nauka w 8-letniej szkole podstawowej obejmuje dwa etapy:

- klasy 1–3 (edukacja wczesnoszkolna),
- klasy 4–8 (nauczanie w podziale na poszczególne przedmioty).

Na zakończenie klasy ósmej szkoły podstawowej jest przeprowadzany ogólnokrajowy egzamin zewnętrzny (tzw. egzamin ósmoklasisty).

Szkolnictwo średnie

Absolwenci 8-klasowej szkoły podstawowej kontynuują naukę w szkołach średnich ogólnokształcących lub branżowych (zawodowych).

Szkoły średnie dla absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej to:

- 4-letnie liceum ogólnokształcące,
- 5-letnie technikum,
- 3-letnia szkoła branżowa (I stopnia),
- 2-letnia szkoła branżowa (II stopnia).

Szkolnictwo dla dorosłych

Osoby, które ukończyły 18 rok życia mogą podjąć naukę w: szkole policealnej (uzyskując tytuł technika), liceum ogólnokształcącym dla dorosłych (uzyskując średnie wykształcenie z maturą lub bez), kwalifikacyjnych kursach zawodowych (uzyskując kwalifikacje zawodowe). W przypadku placówek państwowych nauka jest bezpłatna.

Szkolnictwo wyższe

Studia w Polsce uczniowie mogą rozpocząć po ukończeniu szkoły średniej i pomyślnym zdaniu egzaminu maturalnego. Wśród uczelni wyższych są: uniwersytety, politechniki, akademie. Studia w Polsce na uczelniach państwowych są bezpłatne.

Dodatkowe kwalifikacje każda osoba może uzyskać poprzez system walidacji w procesie uczenia się przez całe życie.

Opracowano na podstawie: <https://eurydice.org.pl/system-edukacji-w-polsce>

SYSTEM DORADZTWA ZAWODOWEGO

Uwzględniając rolę doradztwa zawodowego w przygotowaniu uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia, zadania szkół / placówek oświatowych w zakresie doradztwa zawodowego w Polsce zostały określone na poziomie ustawy i mają charakter systemowy. „Przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i inne formy wychowania przedszkolnego oraz szkoły, z wyjątkiem szkół artystycznych, prowadzą zaplanowane i systematyczne działania w zakresie doradztwa zawodowego w celu wspierania dzieci i uczniów w procesie rozpoznawania zainteresowań i predyspozycji zawodowych oraz podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych, w tym przygotowania do wyboru kolejnego etapu kształcenia i zawodu...” (Ustawa Prawo Oświatowe).

Doradztwo zawodowe jest realizowane na:

- zajęciach edukacyjnych wychowania przedszkolnego,
- obowiązkowych zajęciach edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego lub kształcenia w zawodzie,
- zajęciach z zakresu doradztwa zawodowego,
- zajęciach związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu prowadzonych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- zajęciach z wychowawcą.

Tabela 1. System doradztwa zawodowego w Polsce

PREORIENTACJA ZAWODOWA					
wstępne zapoznanie dzieci z wybranymi zawodami oraz pobudzenie i rozwijanie ich zainteresowań i uzdolnień					
EDUKACJA PRZEDSZKOLNA					
ORIENTACJA ZAWODOWA					
zapoznanie uczniów z wybranymi zawodami, kształtowanie pozytywnych postaw wobec pracy i edukacji oraz pobudzanie, rozpoznawanie i rozwijanie ich zainteresowań i uzdolnień					
KLASY I–III szkoły podstawowej			KLASY IV–VI szkoły podstawowej		
DORADZTWO ZAWODOWE					
zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego					
Klasy VII–VIII szkoły podstawowej	Liceum ogólnokształcące	Technikum	Szkoła branżowa I°	Szkoła branżowa II°	Szkoły policealne i szkoły dla dorosłych

TRZĘCI PROGRAMOWE Z ZAKRESU DORADZTWA ZAWODOWEGO

Trzęci programowe z zakresu doradztwa zawodowego zostały szczegółowo rozpisane dla dzieci i uczniów poszczególnych szkół i określone w załączniku do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego.

Koncentrują się one wokół czterech obszarów:

poznanie siebie / poznanie własnych zasobów,

świat zawodów i rynek pracy,

rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie,

planowanie własnego rozwoju i podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowych.

Dokonując szczegółowej analizy i porównania treści rozpisanych w wyżej wymienionych obszarach dla poszczególnych szkół i kolejnych etapów edukacji, można zauważyć zachowaną zasadę stopniowania trudności w opanowaniu i przyswajaniu poszczególnych treści, co starałam się ukazać w załączonej opracowanej tabeli.

Tabela 2. Wybrane treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego

	Przedszkola	kl. I–III	kl. IV–VI	kl. VII–VIII	Liceum
Poznanie siebie	Dziecko: – określa, co robi dobrze;	– podaje przykłady swoich mocnych stron w różnych obszarach;	– wskazuje swoje mocne strony oraz możliwości ich wykonania w różnych dziedzinach życia;	– rozpoznaje swoje możliwości i ograniczenia w zakresie wykonywanych zadań;	– rozpoznaje swoje możliwości i ograniczenia w zakresie wykonywanych zadań.
Świat zawodów i rynek pracy	Dziecko: – podejmuje próby posługiwania się przybarami i narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny;	– posługuje się przybarami i narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny;	– posługuje się przybarami i narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny;	– dokonuje autoprezentacji;	– przygotowuje się do zaprezentowania siebie i swoich kompetencji podczas rozmowy kwalifikacyjnej.
Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie	Dziecko: – nazywa etapy edukacji;	– wymienia różne źródła wiedzy i podejmuje próby korzystania z nich;	– samodzielnie dociera do informacji i korzysta z różnych źródeł wiedzy;	– określa znaczenie uczenia się przez całe życie;	– analizuje możliwość uzupełniania, poszerzania i uzyskiwania kwalifikacji zawodowych w ramach krajowego i europejskiego systemu kwalifikacji.
Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych	Dziecko: – opowiada, kim chciałoby zostać;	– opowiada, kim chciałoby zostać i co chciałoby robić;	– opowiada o swoich planach edukacyjno-zawodowych;	– dokonuje wyboru dobrej ścieżki edukacyjno-zawodowej samodzielnie lub przy wsparciu doradcy zawodowego;	– dokonuje wyboru dobrej ścieżki edukacyjno-zawodowej zgodnie z posiadanymi zasobami i określonymi celami.

S. Bloch, *Opracowanie własne w oparciu o załączniki do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego.*

Treści te realizowane są przez wszystkich nauczycieli uczących na poszczególnych etapach edukacji oraz dodatkowo przez nauczycieli – doradców zawodowych (tzn. nauczycieli, którzy mają kwalifikacje w zakresie doradztwa zawodowego).

Wymiar godzin z nauczycielem – doradcą zawodowym określa tabela poniżej:

Tabela 3. Wymiar godzin z zakresu doradztwa zawodowego

Klasy VII i VIII szkoły podstawowej		Liceum ogólnokształcące	Technikum	Szkoła branżowa I°	Szkoła branżowa II°
kl. VII min. 10 h	kl. VIII min. 10 h	min. 10 h w 4-letnim okresie kształcenia	min. 10 h w 5-letnim okresie kształcenia	min. 10 h w 3-letnim okresie kształcenia	edukacyjne zajęcia z zakresu kształcenia w zawodzie, w tym praktyczna nauka zawodu, są prowadzone w ramach kwalifikacyjnych kursów zawodowych

PROGRAM REALIZACJI DORADZTWA ZAWODOWEGO

W szkole opracowuje się na każdy rok szkolny program realizacji doradztwa zawodowego, uwzględniający Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego.

Program określa:

1. działania związane z realizacją doradztwa zawodowego (tematykę działań, w których oddziały będzie realizowana, metody i formy realizacji działań z uwzględnieniem w tych działaniach rodziców w szczególności poprzez organizację spotkań z nimi – z wyjątkiem szkół branżowych II°, szkół policealnych i szkół dla dorosłych), terminy realizacji działań, osoby odpowiedzialne za realizację poszczególnych działań;
2. podmioty, z którymi szkoła współpracuje przy realizacji działań (pracodawcy, samorządy gospodarcze, szkoły prowadzące kształcenie zawodowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki doskonalenia nauczycieli, instytucje rynku pracy itd.).

ZADANIA DORADCY ZAWODOWEGO:

1. systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania uczniów – słuchaczy na działania związane z realizacją doradztwa zawodowego,
2. prowadzenie zajęć z zakresu doradztwa zawodowego,
3. opracowywanie we współpracy z innymi nauczycielami, w tym nauczycielami – wychowawcami opiekującymi się oddziałami, psychologami lub pedagogami programu realizacji doradztwa zawodowego na każdy nowy rok szkolny oraz koordynowanie jego realizacji,

4. wspieranie nauczycieli, w tym nauczycieli – wychowawców opiekujących się oddziałami, psychologów lub pedagogów w zakresie realizacji działań określonych w programie,
5. koordynowanie działalności informacyjno-doradczej realizowanej przez szkołę, w tym gromadzenie, aktualizowanie i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla danego poziomu kształcenia,
6. realizowanie działań wynikających z programu.

1.2. SYSTEM SZKOLNICTWA ORAZ ORGANIZACJA DORADZTWA ZAWODOWEGO W CZECHACH

Przedszkole

Przedszkole przeznaczone jest dla dzieci od 3 do 6 roku życia. Dla wszystkich 5-latków przedszkole jest obowiązkowe (roczne przygotowanie przedszkolne przed podjęciem nauki w szkole.) Celem edukacji przedszkolnej jest wykształcenie u dzieci nawyku uczenia się oraz ułatwienie im nawiązywania kontaktów z rówieśnikami. Aspekty te są kluczowe dla płynnego przejścia do szkoły podstawowej. Za organizację edukacji przedszkolnej odpowiadają poszczególne gminy.

Szkoła podstawowa i gimnazjalna

Szkoła podstawowa obejmuje uczniów od 6 do 15 roku życia i trwa dziewięć lat. W planie zajęć czeskich uczniów znajdują się przedmioty takie jak: język czeski, język obcy (najczęściej angielski), matematyka, nauki ścisłe, geografia, historia, sztuka, muzyka, wychowanie fizyczne oraz rękodzieło. Po dziewięciu latach nauki w szkole podstawowej (czyli po ukończeniu klasy IX) uczniowie mogą kontynuować naukę w gimnazjum, które trwa 4 lata. Uczniowie z bardzo wysokimi osiągnięciami w nauce mogą przejść do gimnazjum już po ukończeniu klasy V (wtedy kontynuują naukę w gimnazjum przez okres 8 lat) lub po ukończeniu klasy VII (wtedy kontynuują naukę w gimnazjum przez okres 6 lat).

Szkolnictwo średnie

Wykształcenie średnie/ kwalifikacje na poziomie szkoły średniej obejmują jeden z trzech poziomów, w zależności od programu edukacyjnego:

1. **wykształcenie średnie** – *střední vzdělání*, uzyskiwane po jednym lub dwóch latach nauki, prowadzone jest przez szkoły ponadgimnazjalne, głównie o nazwie *odborná škola* (szkoła zawodowa), *odborné učiliště* lub *praktická škola* (szkoła zawodowa lub praktyczna szkoła);
2. **wykształcenie średnie z certyfikatem przygotowania zawodowego** (*střední vzdělání s výučním listem*) uzyskiwane po dwóch lub trzech latach nauki;
3. **wykształcenie średnie z egzaminem maturalnym** (*střední vzdělání s maturitní zkouškou*) ma charakter ogólny lub zawodowy. Egzamin maturalny (*maturitní zkouška*) uprawnia uczniów do ubiegania się o przyjęcie na studia wyższe. Kształcenie zawodowe na tym poziomie jest zwykle oferowane przez szkoły zwane średnimi szkołami zawodowymi (*střední*

odborné školy) lub specjalistyczne szkoły średnie (*střední odborná učiliště*) i trwa cztery lata. Uczniowie uzyskują kwalifikacje do podjęcia określonych zawodów technicznych, ekonomicznych i innych, lub wysoko wykwalifikowanych stanowisk pracy oraz dostęp do szkolnictwa wyższego. Edukacja ogólna prowadzona jest przez szkoły ponadpodstawowe, które są zwykle nazywane liceami ogólnokształcącymi.

W szkołach ponadpodstawowych kształcenie można uzupełnić również w systemie kursowym (kursy uzupełniające -*nástavbové studium*, skrócone kursy przygotowujące do zdobycia wykształcenia średniego zakończone świadectwem przygotowania do zawodu -*zkrácené studium s výučním listem*, skrócone kursy przygotowujące do zdobycia wykształcenia średniego z egzaminem maturalnym -*zkrácené studium s maturitní zkouškou*).

Konserwatoria

Konserwatoria (*konzervatoře*) prowadzą sześć- lub ośmioletnie programy kształcenia ogólnego i zawodowego w zakresie muzyki, tańca, śpiewu i sztuk dramatycznych oraz przygotowują uczniów do działań artystycznych i połączonych działań artystycznych i pedagogicznych. Szkoły te kończą się egzaminem dyplomowym (*absolutorium*) dając uczniom kwalifikacje *vyšší odborné vzdělání v konzervatoři*. Uczniowie mogą także ukończyć naukę egzaminem maturalnym (*maturitní zkouška*), który jest warunkiem przyjęcia na wszystkie kierunki studiów wyższych.

Wyższe szkoły zawodowe

Wyższe szkoły zawodowe przygotowują osoby z wykształceniem średnim do wykonywania zawodów wymagających wysokich kwalifikacji. Prowadzą one kształcenie na poziomie *vyšší odborné vzdělání* kończące się egzaminem dyplomowym (*absolutorium*).

Szkolnictwo wyższe

Uczelnie wyższe prowadzą kształcenie na trzech poziomach studiów: licencjackich, magisterskich i doktoranckich. Umożliwiają także zdobywanie, poszerzanie i pogłębianie wiedzy z różnych dziedzin nauki i kultury w ramach programów uczenia się przez całe życie.

FORMY DORADZTWA ZAWODOWEGO

W czeskim systemie edukacji nie funkcjonuje termin „doradca zawodowy”. Przekazywanie treści z zakresu doradztwa zawodowego jest zadaniem wszystkich nauczycieli. Zagadnienia te nauczyciele realizują w ramach nauczanego przez siebie przedmiotu.

Programy edukacji przedszkolnej na ogół zawierają podstawę rozwijania umiejętności zarządzania karierą, rozwijania samoświadomości, komunikacji z innymi, zrozumienia społeczeństwa i innych.

Doradztwo zawodowe w szkole jest zazwyczaj świadczone przez doradcę edukacyjnego. Łączy ono wsparcie edukacyjne, informacyjne i doradcze w odpowiednim wyborze ścieżki edukacyjnej i późniejszej aplikacji zawodowej.

Do zadań doradcy edukacyjnego w zakresie doradztwa zawodowego należą m.in.:

- koordynacja głównych obszarów doradztwa zawodowego – edukacja zawodowa oraz działania diagnostyczno-doradcze, mające na celu wybór ścieżki edukacyjnej ucznia;
- podstawowe badania grupowe w celu wyboru zawodu, administrowanie, przetwarzanie i interpretacja kwestionariuszy zainteresowań w ramach własnych kompetencji zawodowych oraz analiza preferencji w zakresie wyboru zawodu przez uczniów;
- indywidualne badanie wyboru zawodu i indywidualne doradztwo w tym zakresie (we współpracy z wychowawcą klasy);
- doradztwo dla opiekunów prawnych w zakresie oczekiwań i planów uczniów (we współpracy z wychowawcą klasy);
- współpraca z poradniami i placówkami opiekuńczo-wychowawczymi w zakresie działań doradczych wykraczających poza kompetencje szkoły;
- organizowanie grupowych wizyt uczniów w poradniach informacyjnych urzędów pracy oraz udzielanie informacji uczniom i opiekunom prawnym o możliwości indywidualnego korzystania z usług doradczych tych ośrodków;

Niektóre szkoły realizują również projekty wspierające rozwój zawodowy uczniów lub korzystają z usług zewnętrznych podmiotów publicznych, non-profit i prywatnych. Szkoły współpracują w zakresie doradztwa zawodowego (zwłaszcza badań diagnostycznych) z poradniami pedagogicznymi i psychologicznymi.

Opracowano na podstawie:

<https://www.msmt.cz/>

<https://www.schooleducationgateway.eu/pl/pub/resources/toolkitsforschools/subarea.cfm?sa=15&c=203>

http://www.irp-fundacja.pl/know-how-portal/kraje/czeska_republika.php

2. Analiza wyników ankiet

2.1. Słabe i mocne strony doradztwa zawodowego w opinii ekspertów w projekcie

Analiza wyników prac powołanej w projekcie grupy ekspertów (w skład której wchodził: doradca zawodowy, psycholog, pedagog szkolny, przedstawiciel przedsiębiorców, przedstawiciel miasta Wodzisław Śląski i Karwina) wskazuje następujące mocne strony doradztwa zawodowego: uregulowanie zasad prowadzenia doradztwa zawodowego na poziomie ustawy, określenie treści doradztwa zawodowego dla każdego poziomu edukacyjnego i zobligowanie wszystkich nauczycieli do ich realizacji (w Polsce); możliwość regularnych konsultacji z doradcą edukacyjnym w szkole podstawowej, przekazywanie przez szkołę podstawową wy-

starczącej ilości informacji istotnych przy podejmowaniu decyzji dotyczących przyszłej kariery, regularne konsultacje z rodzicami (Czechy).

Pozwala ona również stwierdzić, że do słabych stron doradztwa zawodowego należą między innymi:

Tabela 4. Słabe strony doradztwa zawodowego

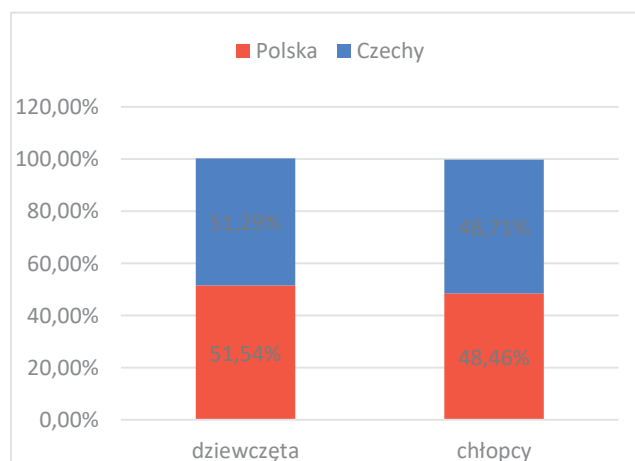
W Polsce	W Czechach
<u>zdaniem rodziców:</u>	
<ul style="list-style-type: none"> ● brak informacji o potrzebach rynku pracy; ● brak informowania o obecnym systemie kształcenia w szkołach branżowych; ● przekazywanie ofert głównie liceów ogólnokształcących; ● brak działań w kierunku zmiany świadomości w przypadku szkół branżowych (etykietowanie, że do tych szkół trafiają najstarsi uczniowie); ● słabe informowanie o rodzajach szkół ponadpodstawowych; ● zbyt późne przekazywanie ich ofert; 	<ul style="list-style-type: none"> ● długi czas oczekiwania na spotkania z ekspertem w tematyce doradztwa zawodowego; ● podejmowanie decyzji o wyborze szkoły ponadpodstawowej „w ostatniej chwili”, tj. w klasie IX; ● zbyt mała grupa doradców (jeden doradca powinien pracować z określoną liczbą uczniów, by mógł poświęcić im większą uwagę i przeprowadzić ich przez cały proces decyzyjny, aż do jego zakończenia);
<u>zdaniem nauczycieli:</u>	
<ul style="list-style-type: none"> ● brak finansów na środki dydaktyczne; ● stygmatyzacja szkoły branżowej; ● małe zaangażowanie przedsiębiorców; 	<ul style="list-style-type: none"> ● trudne zasady finansowania doradców w szkołach; ● rosnąca potrzeba korzystania z usług psychologów i ich brak; ● mało propozycji dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
<u>zdaniem przedsiębiorców:</u>	
<ul style="list-style-type: none"> ● brak indywidualizacji; ● uczniowie mają zbyt małą wiedzę o pracodawcach i zakładach pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> ● uczniowie w wyborze szkoły nie kierują się swoimi zdolnościami; ● mała wiedza o zawodach (uczniowie nie mają realnego wyobrażenia o tym, z czym wiąże się dany zawód); ● zapotrzebowanie na absolwentów kierunków rzemieślniczych i technicznych nie odpowiada kierunkom kształcenia w szkołach.

Przedstawione opinie znalazły swoje potwierdzenie w badaniu ankietowym uczniów kończących szkołę podstawową w miastach Wodzisław Śląski (Polska) i Karwina (Czechy).

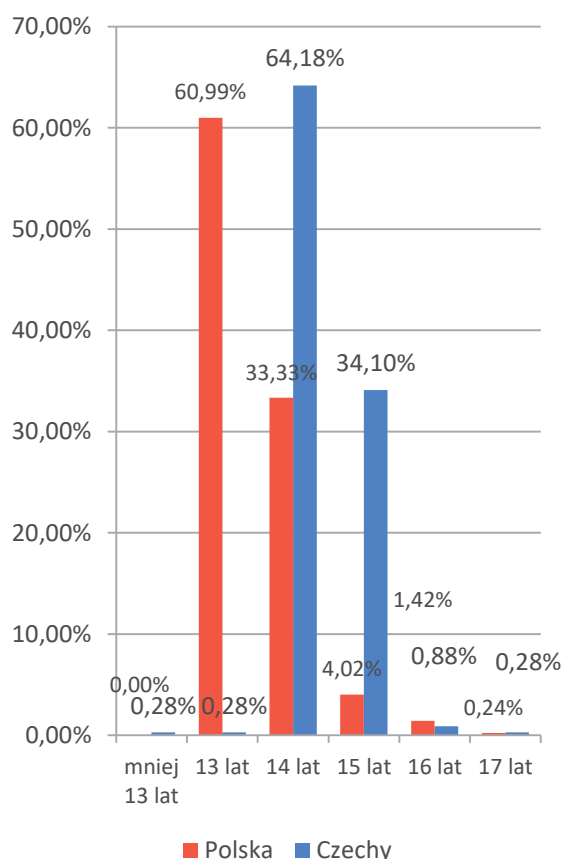
2.2. Wyniki badań uczniów w Polsce i Czechach

Badaniem statystycznym została objęta grupa uczniów klas VIII szkół podstawowych, dla których organem prowadzącym jest miasto Wodzisław Śląski oraz grupa uczniów klas IX miasta Karwina, które jest partnerem w projekcie. Przedmiotem badania było poznanie czynników, którymi uczniowie kierują się przy wyborze szkoły i przyszłego zawodu, a także w jaki sposób funkcjonuje doradztwo zawodowe w szkole podstawowej. Badanie zostało przeprowadzone we wrześniu 2022 roku w formie anonimowej ankiety online. Ankieta składała się z siedemnastu pytań, w tym siedmiu pytań zamkniętych jednokrotnego wyboru, ośmiu pytań zamkniętych wielokrotnego wyboru oraz z dwóch pytań otwartych. W kilku pytaniach ankietowani mieli również możliwość udzielenia innej odpowiedzi niż wymienione. W pytaniach wielokrotnego wyboru punktem odniesienia jest zawsze badana grupa.

W badaniu wzięło udział 772 uczniów (w tym 423 z Polski i 349 z Czech). Na poniższych wykresach prezentowane są liczby respondentów z podziałem na płeć oraz zróżnicowanie wiekowe ankietowanej grupy uczniów:

Wykres 1. Liczba respondentów wg płci

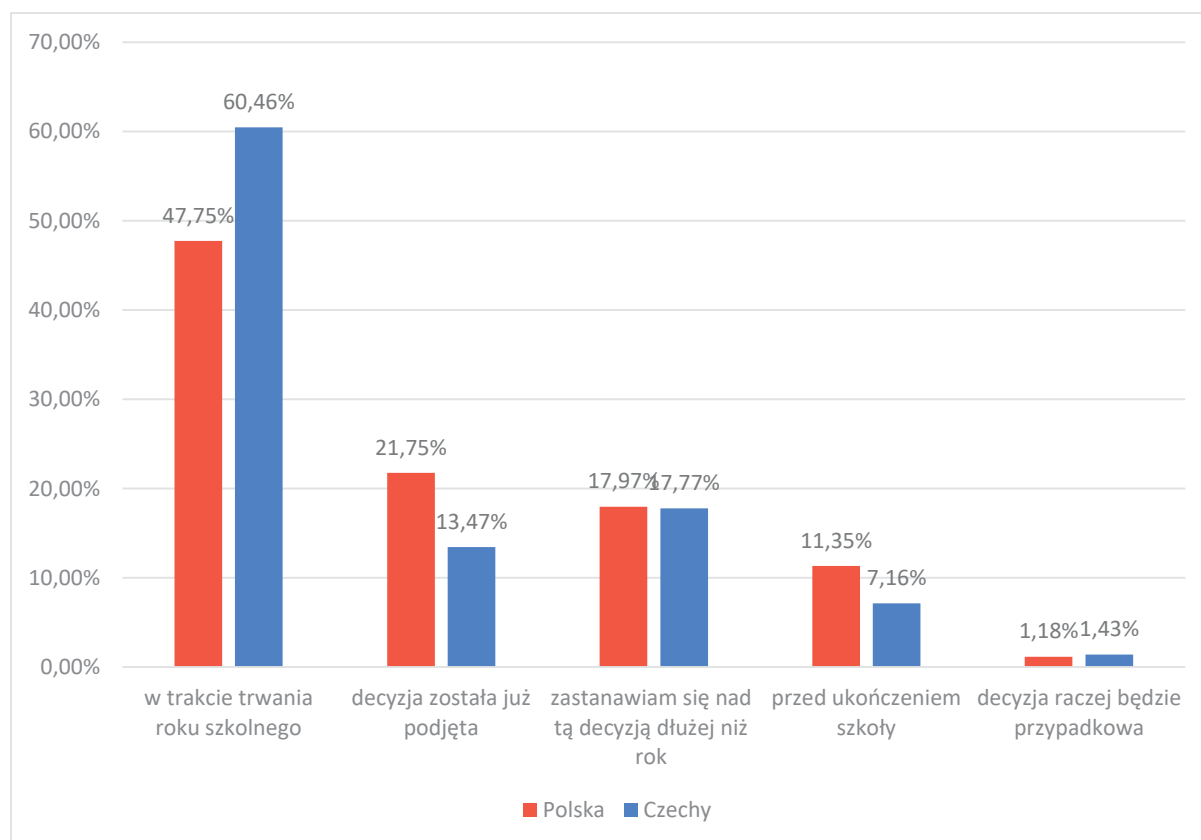

Wykres 2. Liczba respondentów wg wieku

Powyższe dane pokazują, że w badanej grupie wśród uczniów z Polski większość stanowili uczniowie w wieku 13 lat – 258 osób oraz uczniowie w wieku 14 lat – 141 osób, a w grupie uczniów z Czech większość stanowili uczniowie 14-letni. Liczba dziewcząt i chłopców była w obu grupach zbliżona.

SZCZEGÓŁOWA ANALIZA WYNIKÓW BADANIA

Pytanie 1. Kiedy zamierzasz podjąć decyzję o wyborze szkoły ponadpodstawowej?

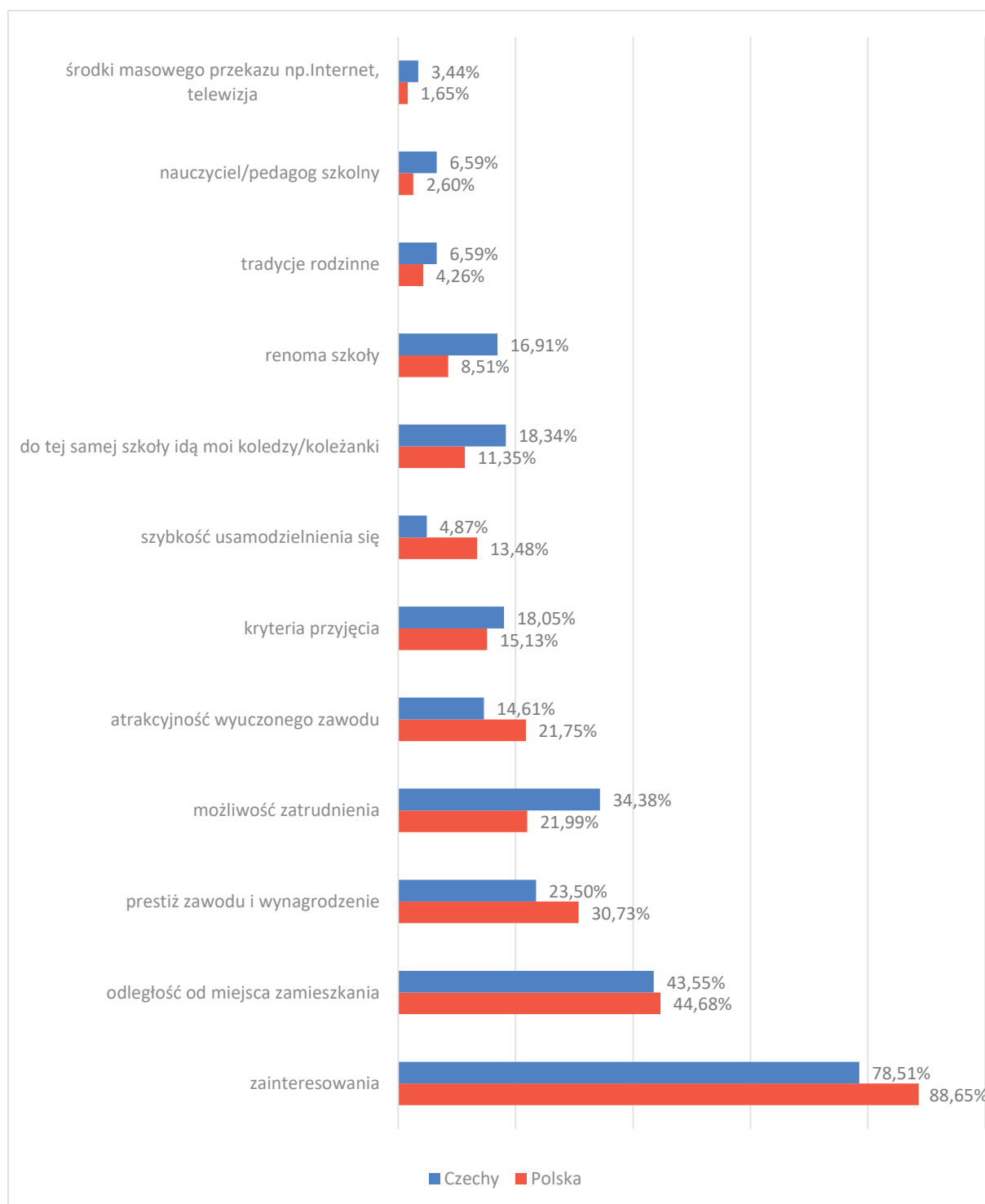

Wykres 3.

Odpowiedzi uczniów wskazują, że decyzja o wyborze szkoły najczęściej zostanie podjęta w trakcie roku szkolnego, czyli uczniowie dokonają wyboru w VIII/IX klasie szkoły podstawowej – 202 uczniów z Polski i 211 z Czech udzieliło takiej odpowiedzi. Spora część uczniów już podjęła decyzję i dokonała wyboru swojej przyszłej ścieżki edukacyjno-zawodowej.

Pytanie 2. Co/kto ma wpływ na twój wybór szkoły ponadpodstawowej?

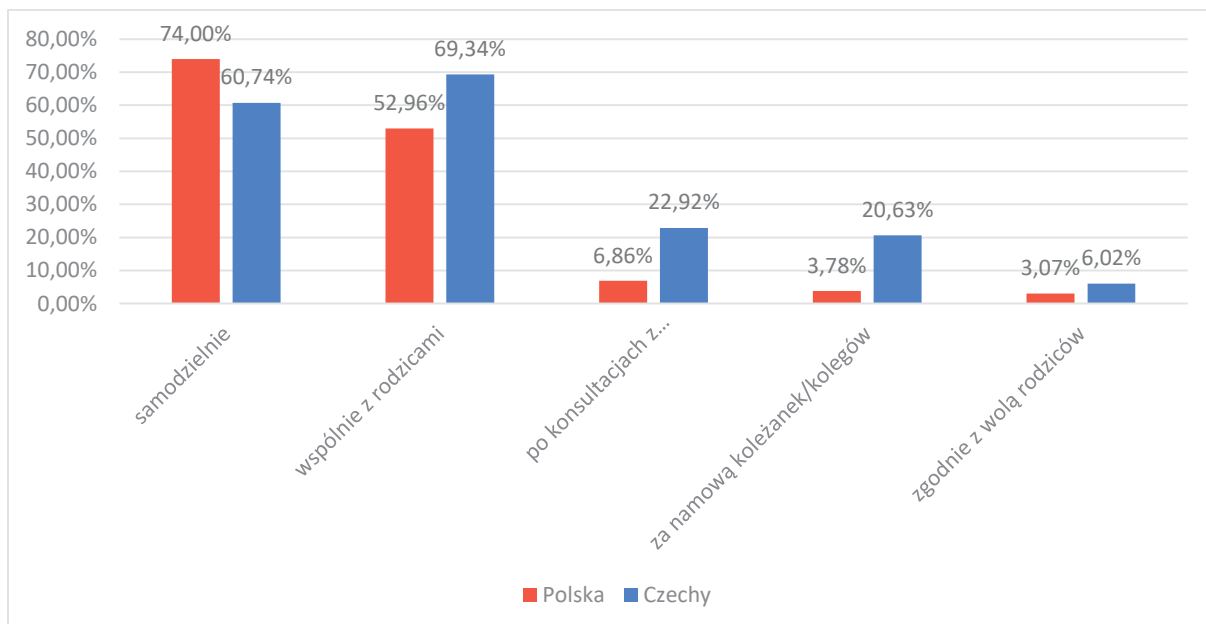
Uczniowie w tym pytaniu mogli wybrać maksymalnie trzy odpowiedzi. Pozyskane dane pokazały, że głównym czynnikiem decydującym o wyborze szkoły będą zainteresowania uczniów – 375 badanych z Polski i 274 z Czech wskazało to kryterium. Znaczenie ma również odległość od miejsca zamieszkania ucznia, czyli czas i możliwości dojazdu do szkoły ponadpodstawowej – 189 badanych wybrało ten czynnik, a także atrakcyjność wyuczonego zawodu, a co za tym idzie możliwość późniejszego zatrudnienia i wynagrodzenie. Na decyzje uczniów znikomy wpływ mają nauczyciele i pedagog szkolny – jedynie 11 pytanych odpowiedziało w ten sposób. Zaskakujące jest to, że możliwość zatrudnienia ankietowani z Polski wskazali dopiero na czwartym miejscu wśród typowanych czynników – około 22% uczniów wybrało to kryterium, natomiast ankietowani z Czech wskazali ten czynnik jako istotny – około 34% uczniów.

Wykres 4.

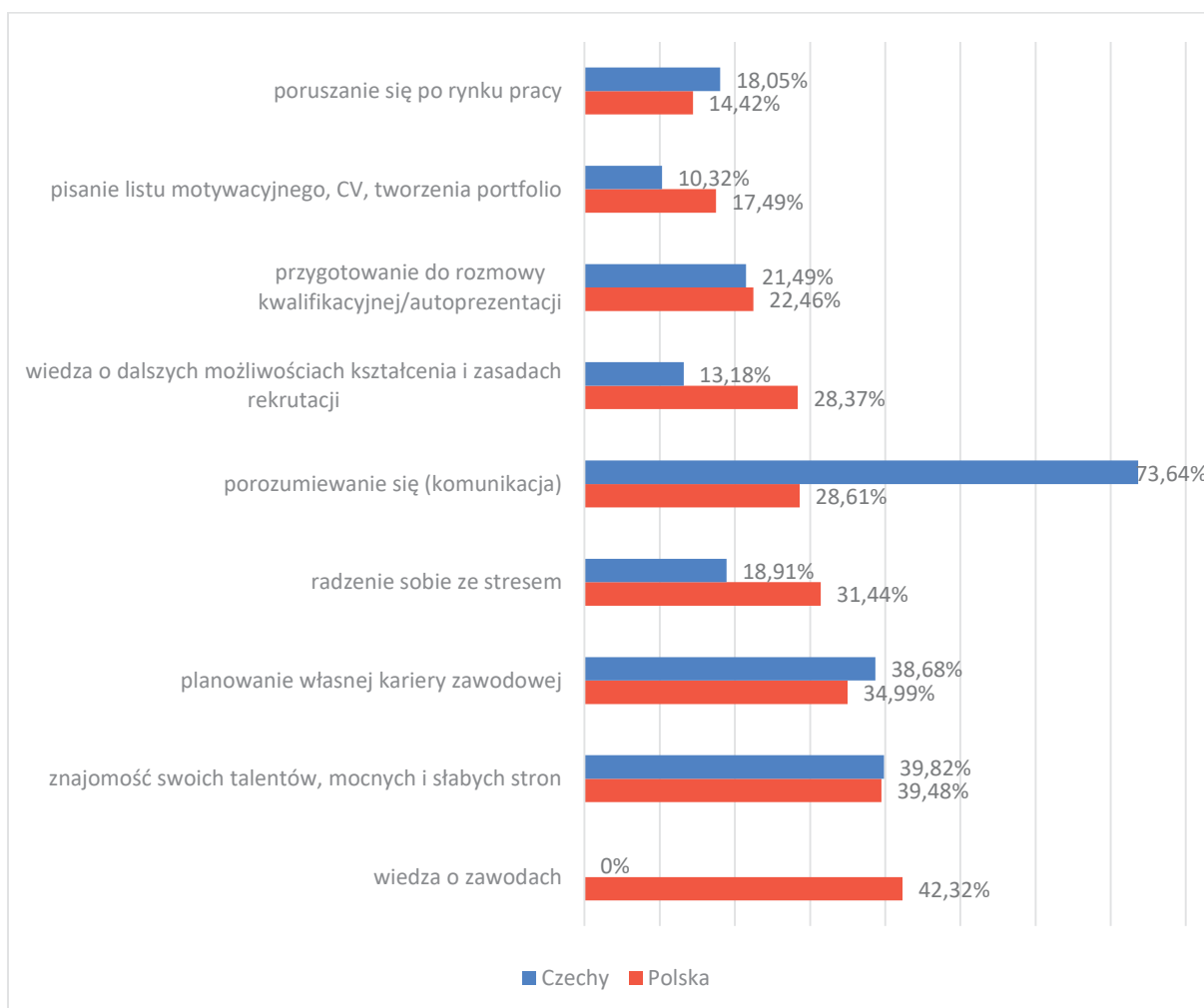
Pytanie 3. W jaki sposób podejmiesz decyzję o wyborze szkoły ponadpodstawowej?

Zebrane odpowiedzi na pytanie trzecie wskazują, że uczniowie podejmą decyzję o wyborze szkoły samodzielnie lub przy wsparciu rodziców – niekoniecznie jednak zgodnie z wolą rodziców. Mimo, iż uczniowie mogli wybrać trzy ze wskazanych odpowiedzi, to nauczyciele, pedagog szkolny czy koleżanki, koledzy byli wskazywani rzadko, więc będą mieli bardzo mały wpływ na podejmowaną przez ucznia decyzję.

Wykres 5.

Pytanie 4. Jakie umiejętności/wiedzę chcesz rozwijać w szkole w nauczycielem lub doradcą zawodowym, aby podjąć odpowiednią decyzję związaną z wyborem szkoły/zawodu?

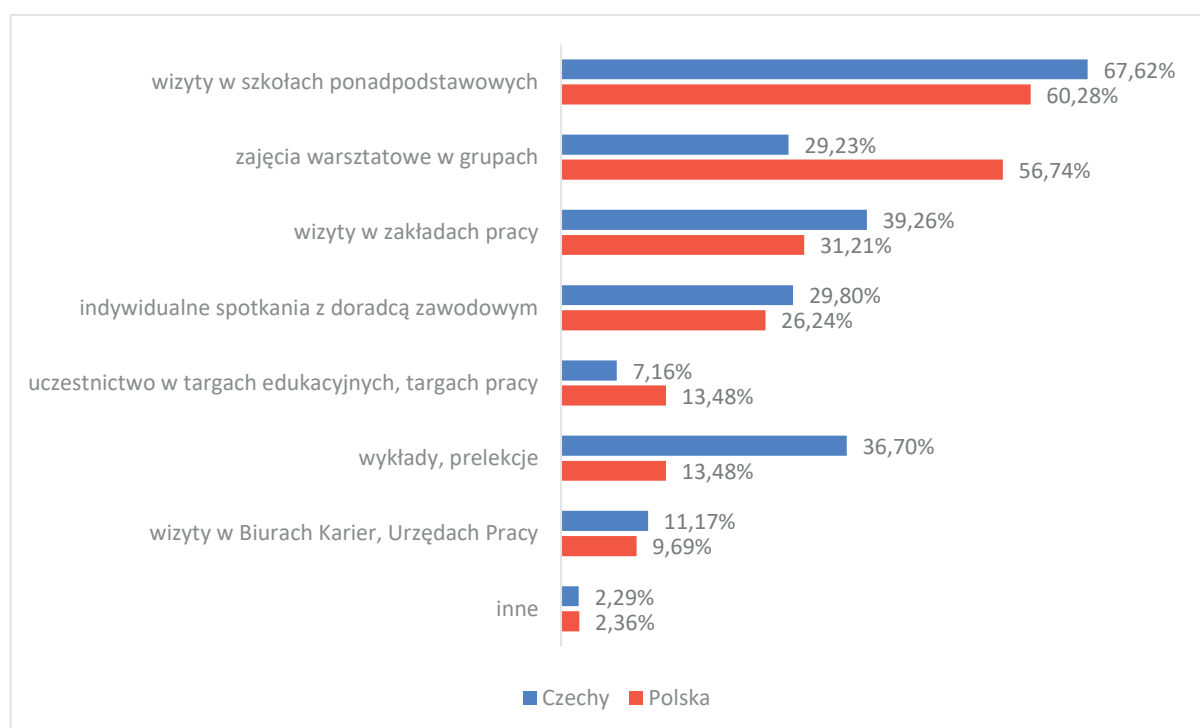

Wykres 6.

Odpowiedzi zebrane w kolejnym pytaniu pozwalają zauważyć, że uczniowie z Polski zdecydowanie oczekują poszerzenia swojej wiedzy o zawodach i rynku pracy, co jest szczególnie ważne, gdyż często decyzje zawodowe bywają podejmowane bardziej na podstawie własnych przekonań i opinii niż zweryfikowanych i aktualnych danych. Istotną kwestią dla ankietowanych jest również samopoznanie – znajomość swoich talentów i predyspozycji, słabych i mocnych stron, co w rezultacie pozwala lepiej zaplanować swoją karierę zawodową. Warto również zwrócić uwagę, że 133 osoby wskazały, że chciałyby rozwijać umiejętność radzenia sobie ze stresem, co wskazuje, że dla sporej grupy uczniów stres stanowi problemem. Uczniowie z Czech najbardziej oczekują ćwiczeń w zakresie komunikacji – 257 osób dokonało takiego wyboru, co można osiągnąć m.in. poprzez częstsze stosowanie formy pracy w grupach, która intensyfikuje konieczność porozumiewania się.

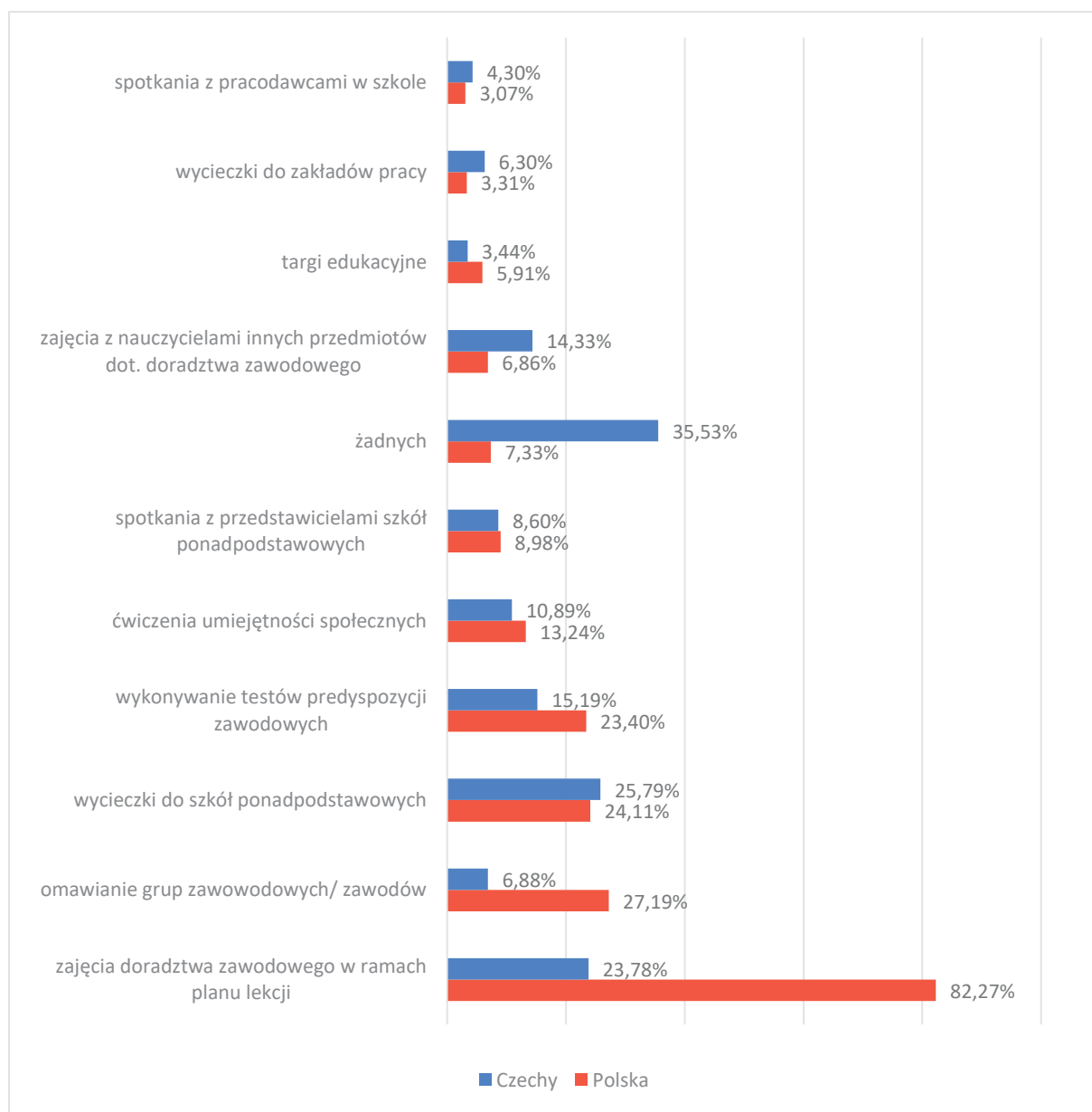
Pytanie 5. Jaka forma zajęć/spotkań z doradztwa zawodowego jest według Ciebie najkorzystniejsza?

Wykres 7.

Najkorzystniejsze formy doradztwa zawodowego wskazywane przez uczniów zarówno z Polski, jak i z Czech, to wizyty w szkołach ponadpodstawowych, zakładach pracy oraz zajęcia warsztatowe. Odpowiedzi ankietowanych potwierdzają, że uczniowie preferują działanie nad teorię. Dla uczniów z Czech bardzo ważne są również wykłady i prelekcje, co może wynikać z faktu, że uczniowie ci nie mają w planie lekcji dodatkowych godzin z nauczycielem doradcą zawodowym – 137 uczniów dokonało takiego wyboru. W grupie „inne” – uczniowie najczęściej powtarzali sformułowania z wymienionych już kategorii, a najliczniej pojawiały się propozycje poznania osobiście szkół ponadpodstawowych.

Pytanie 6. W jakich działaniach w ramach doradztwa zawodowego w szkole miałeś możliwość uczestniczenia?

Wykres 8.

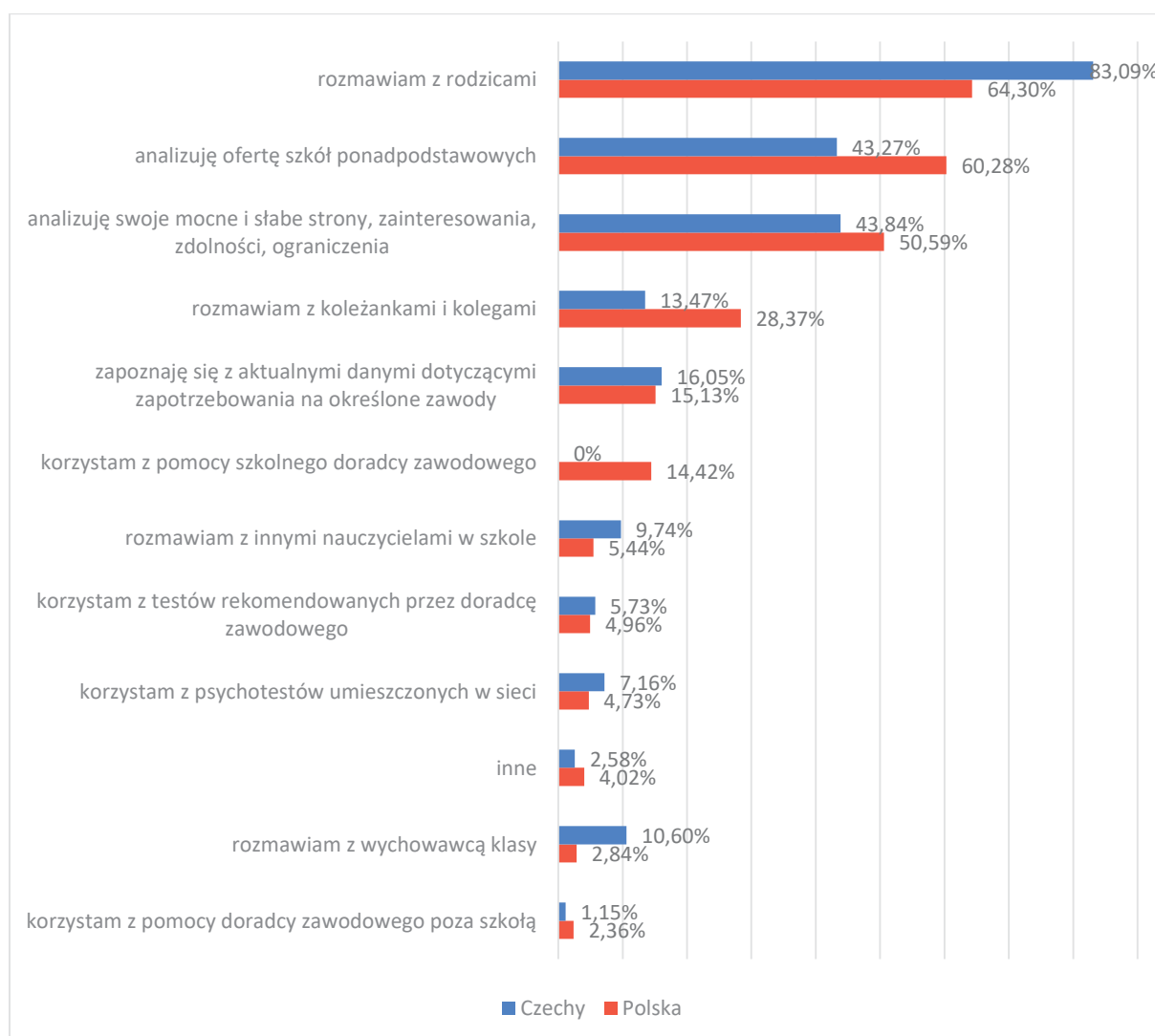
Zebrane odpowiedzi na kolejne pytanie wskazują, że najpopularniejszą formą, z którą zetknęli się do tej pory uczniowie z Polski są zajęcia doradztwa zawodowego prowadzone w ramach planu lekcji. W małym stopniu uczniowie zetknęli się z rzeczywistym rynkiem pracy, pracodawcami czy przedstawicielami konkretnych zawodów. Uczniowie z Czech nie mają zajęć w ramach doradztwa zawodowego, stąd najliczniejsza grupa uczniów – 124 uczniów – odpowiedziała, że nie miała możliwości uczestniczenia w żadnych zajęciach. (Treści z zakresu doradztwa zawodowego realizują wszyscy nauczyciele w ramach swojego przedmiotu nauczania).

Pytanie 7. W jakich innych działaniach w ramach doradztwa zawodowego chciałbyś uczestniczyć?

Pytanie siódme było pytaniem otwartym. Uczniowie najczęściej odpowiadali, że chcieliby odwiedzać szkoły ponadpodstawowe, szczegółowo poznawać ofertę tych szkół i kierunki kształcenia, uczestniczyć w Dniach Otwartych. Wiele odpowiedzi dotyczyło także wizyt w zakładach pracy i spotkań z przedstawicielami zawodów. Podawane propozycje wskazują, że dobrze byłoby uczniom umożliwić udział w spotkaniach informacyjnych z przedstawicielami szkół ponadpodstawowych oraz udział w tzw. lekcjach zawodoznawczych i warsztatach organizowanych głównie przez szkoły ponadpodstawowe zawodowe.

Wśród odpowiedzi na to pytanie uczniów z Czech pojawiło się: oglądanie filmów o różnych zawodach, komunikacja z osobą wykonującą dany zawód w celu konsultacji, spotkania ze starszymi, doświadczonymi ludźmi, którzy kiedyś wybrali ten zawód”.

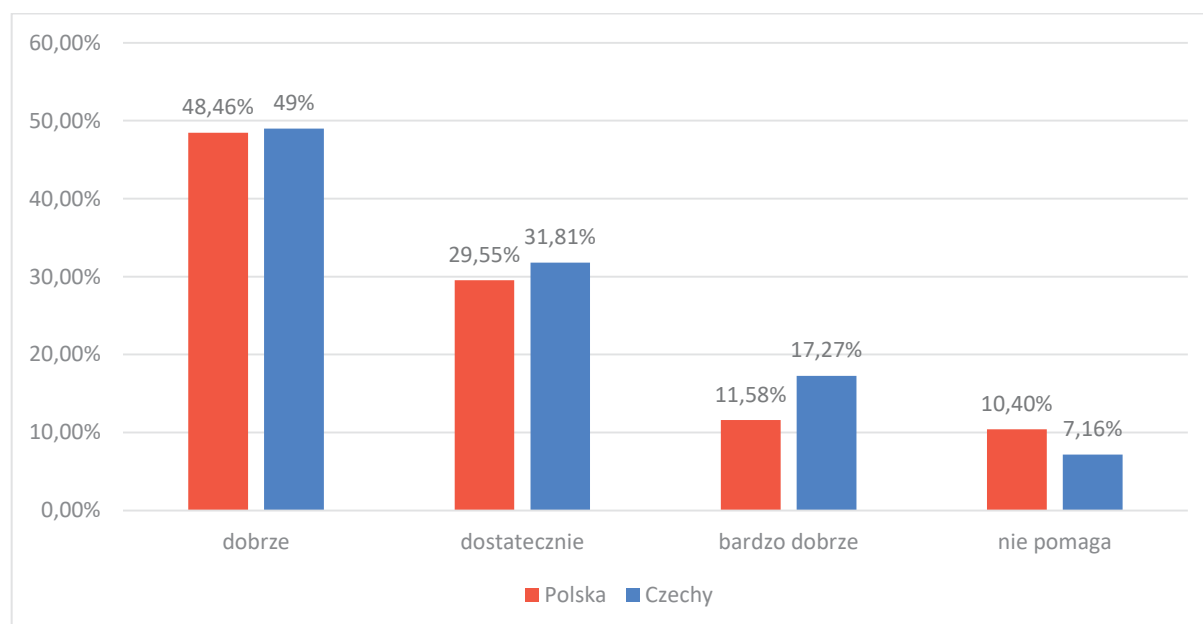
Pytanie 8. W jaki sposób przygotowujesz się do podjęcia decyzji o wyborze szkoły ponadpodstawowej?

Wykres 9.

Odpowiedzi udzielone w pytaniu ósmym wyraźnie wskazują, że uczniowie podejmą decyzję o wyborze szkoły ponadpodstawowej wspólnie z rodzicami poprzez analizę oferty szkół ponadpodstawowych, wezmą również pod uwagę swoje zainteresowania, zdolności i ograniczenia. W kategorii „inne” uczniowie odpowiedzieli dodatkowo, że nawiązują kontakt z osobami uczęszczającymi do interesujących ich szkół i zasięgają ich opinii, a także pytają o opinię starsze rodzeństwo i osoby, które ukończyły daną szkołę ponadpodstawową. Wiele odpowiedzi w punkcie „inne” powtórzyło się z tymi, które były zawarte w wymienionych już wcześniej kategoriach.

Pytanie 9. W jakim stopniu według Ciebie, szkoła pomaga w planowaniu przyszłości edukacyjnej i zawodowej?

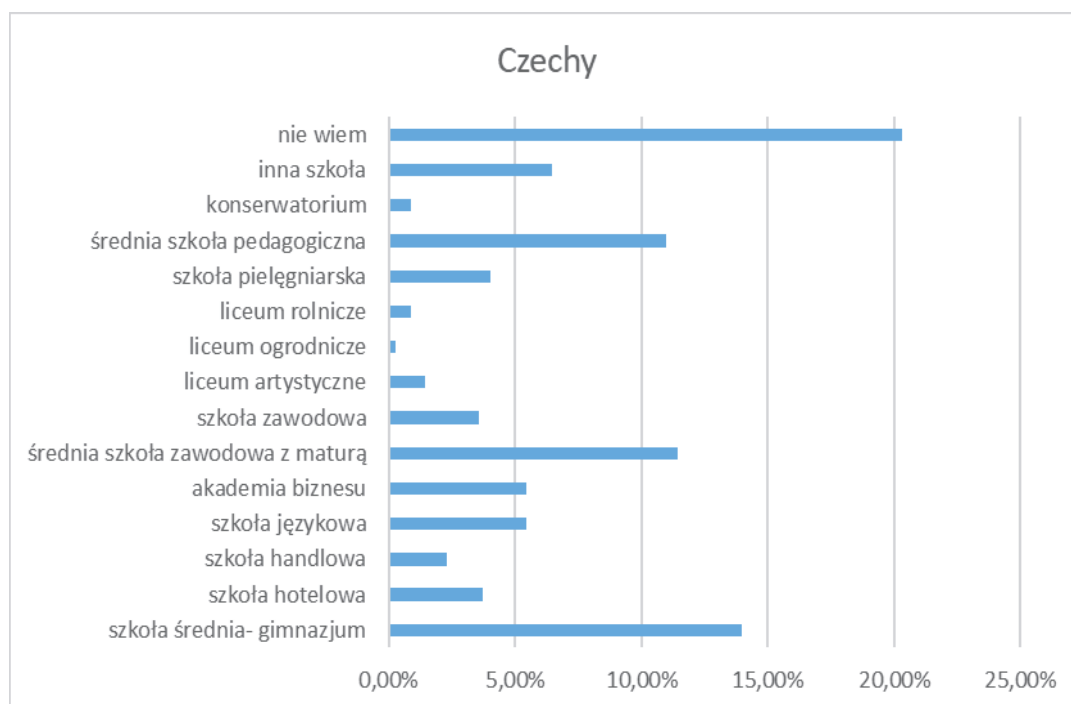
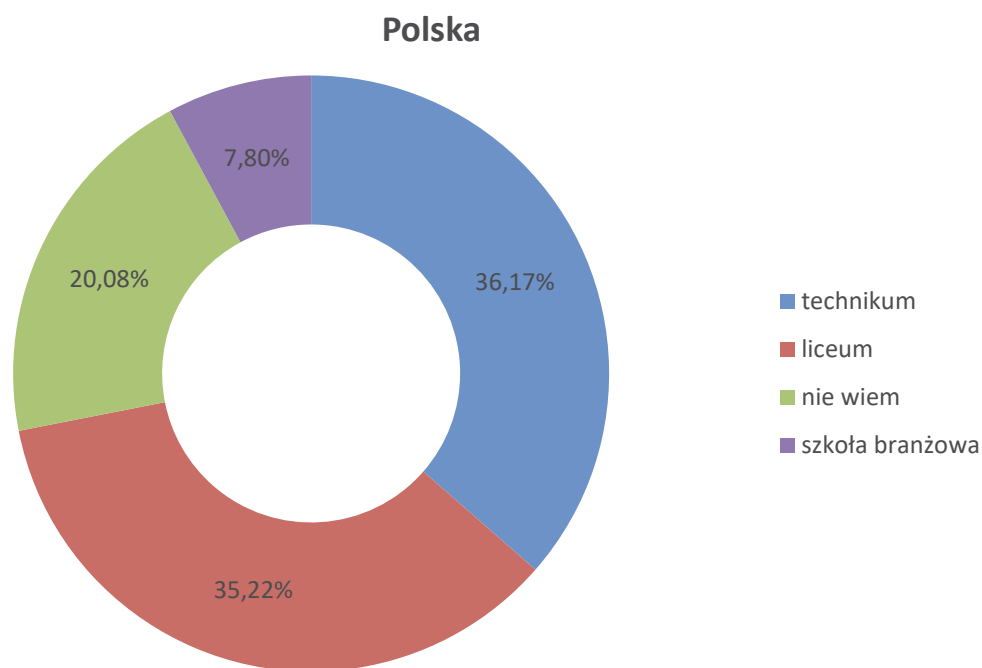
Wykres 10.

Udzielając odpowiedzi na kolejne pytanie uczniowie odnieśli się do działań szkoły związanych z pomocą w planowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej – 254 uczniów z Polski tj. około 60% oraz 213 z Czech tj. 61% jest zadowolonych z pomocy szkoły, natomiast dla 169 polskich uczniów oraz dla 136 czeskich działania te nie są satysfakcjonujące.

Pytanie 10. Jaką szkołę planujesz wybrać?

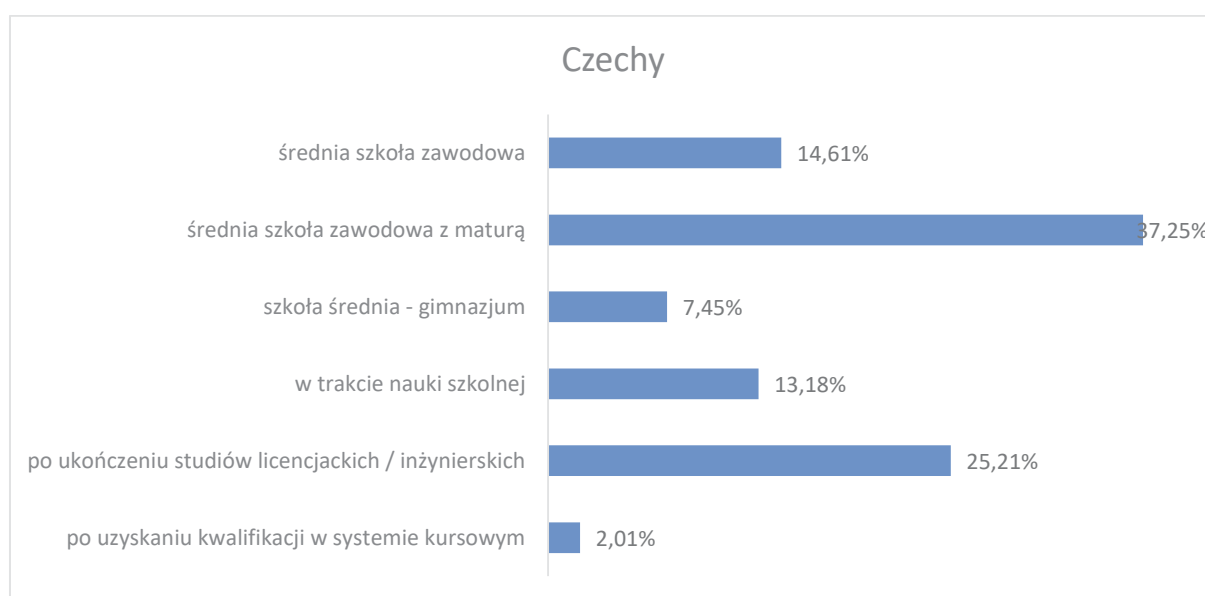
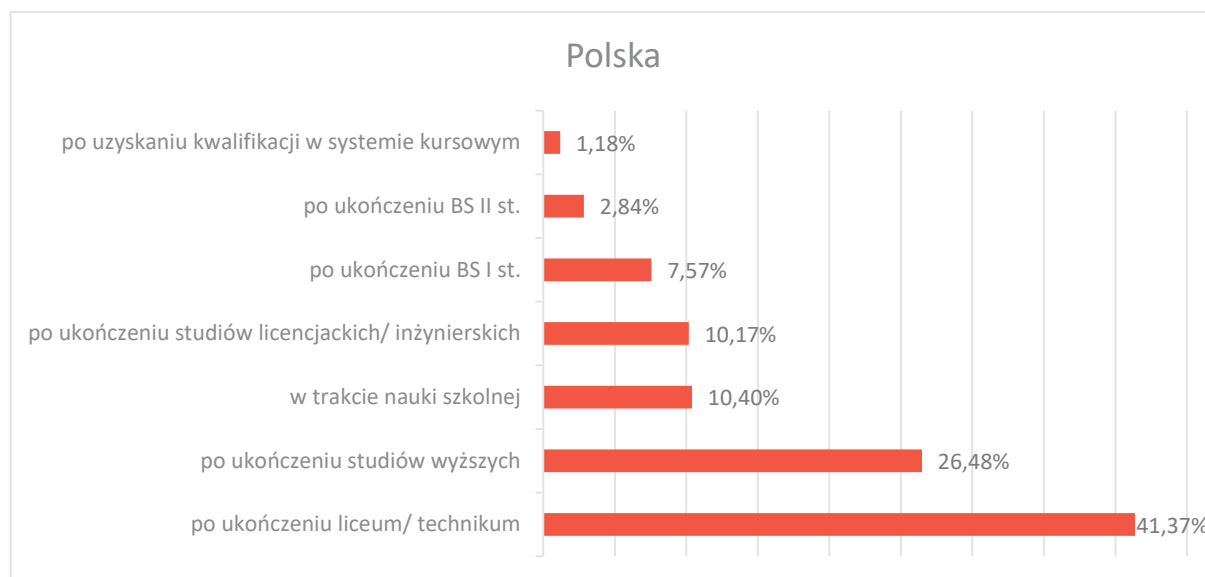
Ponad 71% tj. 302 badanych uczniów zamierza wybrać szkołę średnią tzn. technikum lub liceum. Zaskakujące jest, że uczniowie w większości wskazali technikum, co pokazuje, że myślą nie tylko o zdobyciu średniego wykształcenia, ale także o uzyskaniu kwalifikacji zawodowych. Szkoła branżowa nie cieszy się popularnością w planowanych wyborach, mimo iż pozwala uzyskać zawód i usamodzielnic się w krótkiej perspektywie 3 lat. Duży odsetek badanych uczniów nie potrafi wskazać typu szkoły, którą są zainteresowani – 88 osób. Uczniowie partnerskiego w projekcie miasta Karwina mają do wyboru inne typy szkół ponadpodstawo-

wych. Przeważająca jednak część uczniów – 71 osób tj. około 20% nie wie, jaką szkołę wybrać. Wśród szkół cieszących się największym zainteresowaniem znalazły się: średnia szkoła – gimnazjum (48 uczniów dokonało takiego wyboru), średnia szkoła zawodowa z maturą (40 uczniów) średnia szkoła pedagogiczna (36 uczniów). Zarówno w Polsce, jak i w Czechach niewielu uczniów zdecydowałoby się na wybór szkoły związanej ze szkolnictwem zawodowym bez matury.

Wykres 11a. i 11b.

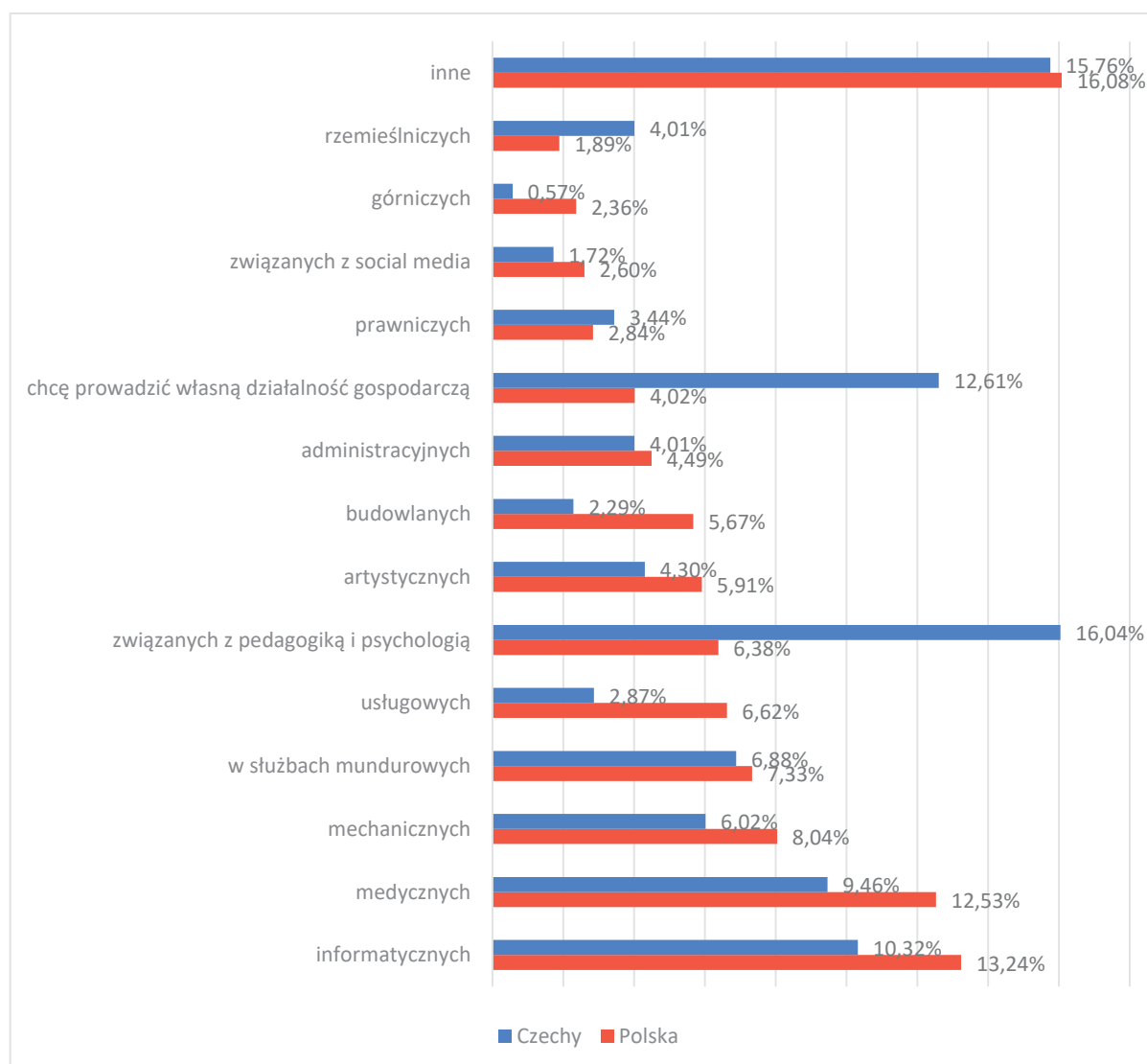
Pytanie 11. Kiedy chcesz rozpocząć pracę zawodową?

Wykres 12a. i 12b.

Odpowiedzi na kolejne pytanie wskazują, iż duża liczba badanych tj. 175 uczniów zamierza zakończyć swoją edukację na poziomie technikum/liceum, a następnie rozpocząć pracę. Około 37% badanych planuje kontynuować swoją ścieżkę edukacyjną i podjąć studia wyższe lub studia licencjackie czy inżynierskie. W trakcie nauki w szkole pracę zamierza podjąć około 10% badanych. Praktyka szkolna pokazuje jednak sytuację przeciwną – szczególnie w technikach uczniowie bardzo często podejmują swoją pierwszą pracę w trakcie nauki szkolnej, zachęceni praktykami zawodowymi czy stażami zagranicznymi w ramach projektów europejskich. Analiza odpowiedzi udzielonych przez uczniów z Czech wskazuje, że aż 130 uczniów tj. około 37% chciałoby rozpocząć pracę po ukończeniu średniej szkoły zawodowej zakończonej maturą, 88 uczniów tj. około 25% chciałoby pójść do pracy po ukończeniu studiów licencjackich/inżynierskich, a 51 uczniów tj. około 15% po ukończeniu średniej szkoły zawodowej.

Pytanie 12. W jakich zawodach chcesz pracować po zakończeniu edukacji?

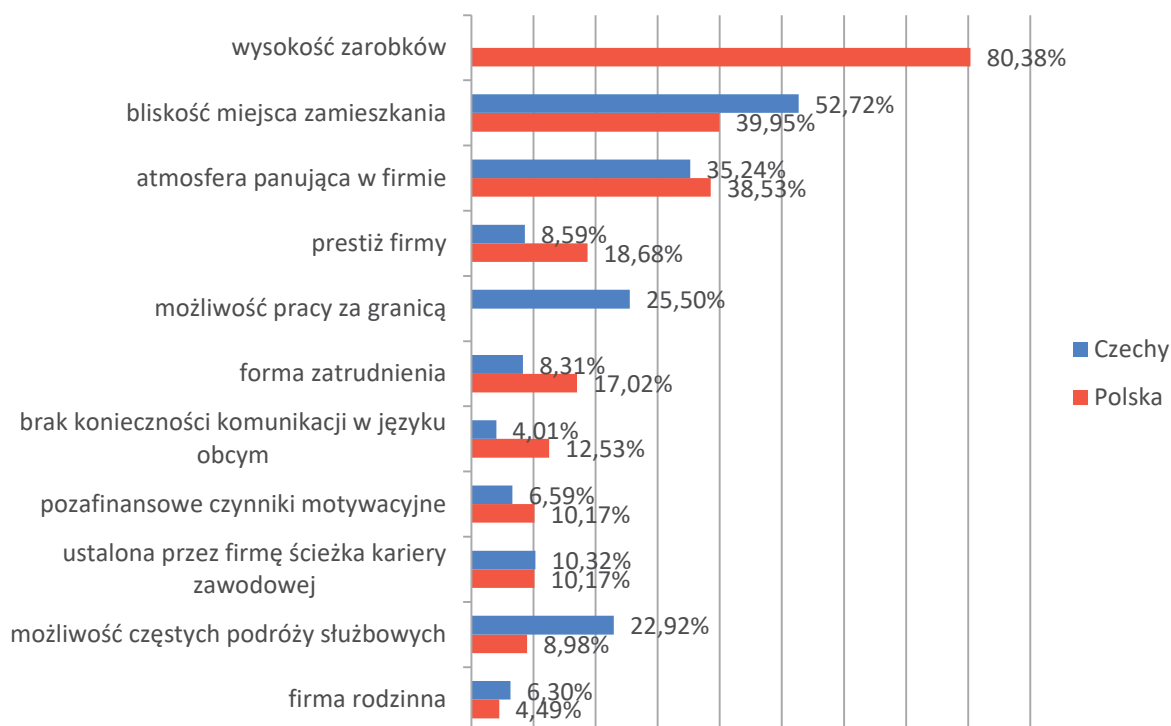

Wykres 13.

Zebrane odpowiedzi w pytaniu dwunastym pokazują, że tylko dwie grupy zawodów wśród wymienionych przekroczyły próg 10%. Zawody rzemieślnicze nie cieszą się zainteresowaniem uczniów, co obrazują również odpowiedzi dotyczące wyboru typu szkoły, gdyż w pytaniu dziesiątym – wybór branżowej szkoły I stopnia zadeklarowało tylko 33 uczniów tj. około 8% ankietowanych. W obszarze „inne” uczniowie wskazywali z nazwy zawody, które zostały pogrupowane w kategoriach prezentowanych na wykresie. Można wyciągnąć wniosek, że uczniowie nie potrafią zakwalifikować danego zawodu do odpowiedniej grupy i mają małą wiedzę na temat zawodów – 68 uczniów podało odpowiedź w punkcie „inne”. Dużą rolą doradcy zawodowego będzie zaznajomienie uczniów z charakterystyką poszczególnych grup zawodowych, a także omówienie ich specyfiki i ścieżki kariery w danym zawodzie. Wśród odpowiedzi udzielonych przez uczniów z Czech również dwie grupy zawodów przekroczyły próg 10% (zawody związane z pedagogiką oraz informatyką). W odróżnieniu od uczniów polskich, czescy uczniowie w dużej mierze chcą polegać na sobie, otwierając tzw. własną działalność

gospodarczą (12,61% badanych dokonało takiego wyboru). Wśród kategorii „inne” pojawiły się również takie odpowiedzi, jak: „chcę zarabiać na życie z piłki nożnej, ale także z fryzjerstwa”, „na pierwszym miejscu jest sport, później fotografia”, co może świadczyć o tym, że poza rozwijaniem się w kierunku swoich pasji, uczniowie chcą mieć również konkretny zawód. Zbieżny w obu grupach jest fakt, że uczniowie mają problem z zakwalifikowaniem zawodu do danej grupy zawodów.

Pytanie 13. Jakie czynniki będą miały wpływ na podjęcie przeze Ciebie pracy?

Wykres 14.

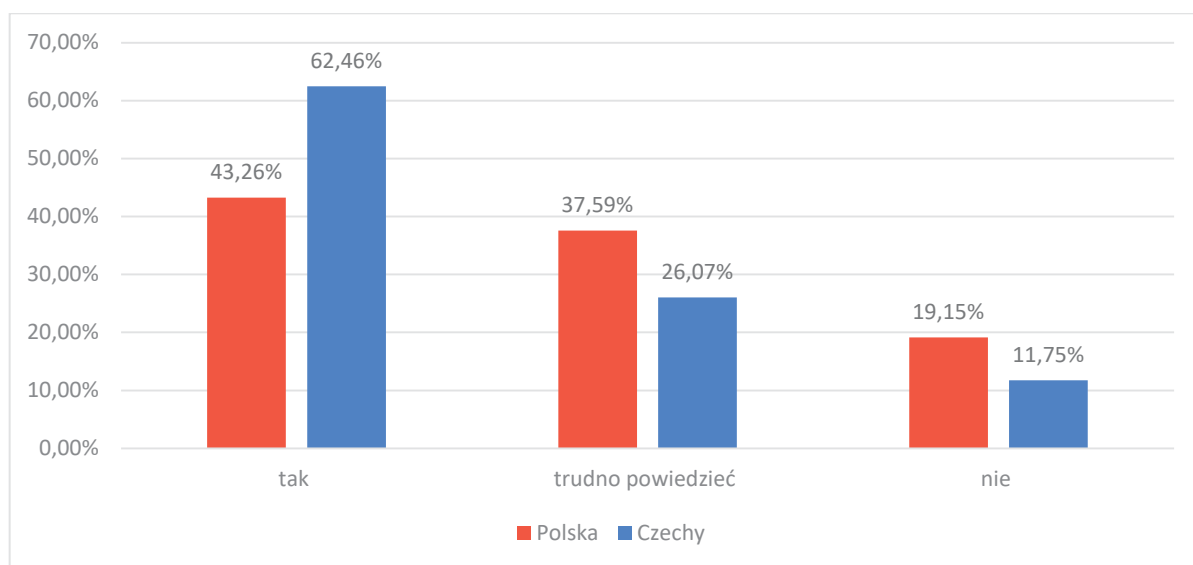
Badani mogli dokonać wyboru trzech spośród wymienionych czynników. Okazuje się, że największy wpływ ma jednak czynnik finansowy – 340 uczniów wskazało tę odpowiedź, co stanowi ponad 80% wszystkich ankietowanych. Zaskakującym jest, że pozafinansowe czynniki motywujące np. samochód służbowy, wyjazdy integracyjne, laptop, miejsce na parkingu, dodatkowe ubezpieczenie, karnet na siłownię, basen mają znaczenie tylko dla 43 badanych. Bariere w podjęciu pracy stanowi dla uczniów komunikacja w języku obcym – 53 osoby wskazały tę odpowiedź. W obu badanych grupach bardzo ważnym czynnikiem mającym wpływ na podjęcie pracy w danej firmie jest atmosfera – czynnik ten wskazało około 39% uczniów czeskich i około 35% uczniów polskich. Należy zaznaczyć, że z niewiadomych przyczyn wśród możliwych do wyboru wskazań w ankiecie dla uczniów czeskich nie została zamieszczona odpowiedź „wysokość zarobków”, natomiast w ankiecie dla uczniów polskich nie została zamieszczona odpowiedź „możliwość pracy za granicą”, stąd widoczny na wykresie brak wskazań w obu wymienionych kategoriach.

Pytanie 14. W jakim zawodzie obecnie najłatwiej znaleźć pracę?

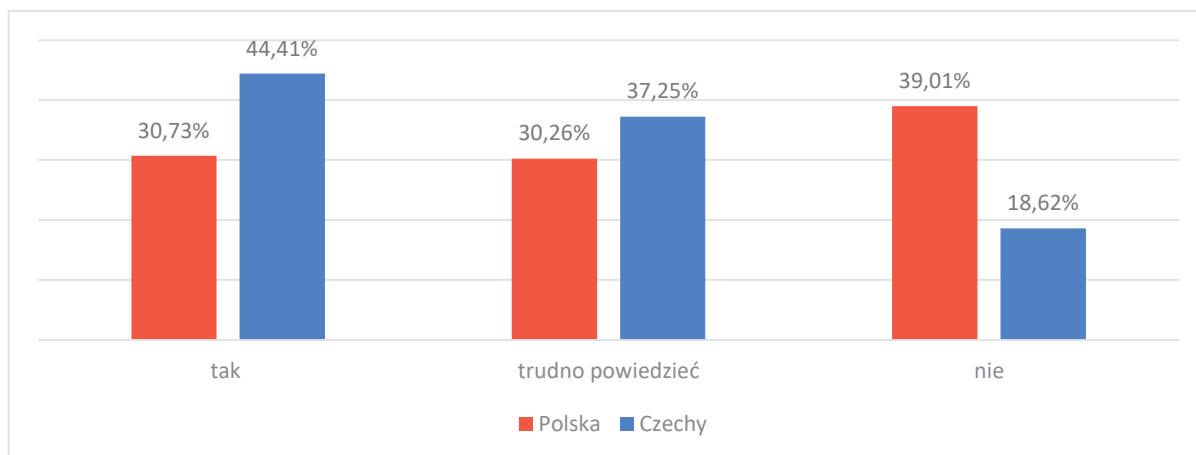
Pytanie czternaste było pytaniem otwartym. Ankietowani udzielili wiele odpowiedzi, a zakres wymienianych profesji był bardzo szeroki. Według uczniów najłatwiej znaleźć pracę w zawodzie sprzedawcy – 94 osoby udzieliły takiej odpowiedzi. Na kolejnym miejscu uplasowały się zawody z branży IT – 44 osoby wskazały te zawody. Pozostałe wymienione, to zawody z branży: budowlanej – 28 osób, gastronomicznej – 28 osób, edukacja (nauczyciel) – 26 osób, medycznej – 25 osób, usługowej – mechanik samochodowy – 21 osób i fryzjer – 15 osób. Uczniowie z Czech wskazali, że najłatwiej znaleźć pracę w zawodzie sprzedawcy, w zawodach bez matury np. sprzątaczką, w branży gastronomicznej, elektrycznej i usługowej (fryzjer, kosmetyczka, krawiec).

Pytanie 15. Czy byłbyś chętny podjąć pracę poza granicami kraju?

Wykres 15.

Pytanie 16. Czy byłbyś gotów wybrać szkołę o interesującym cię profilu, znajdującą się poza granicami kraju?

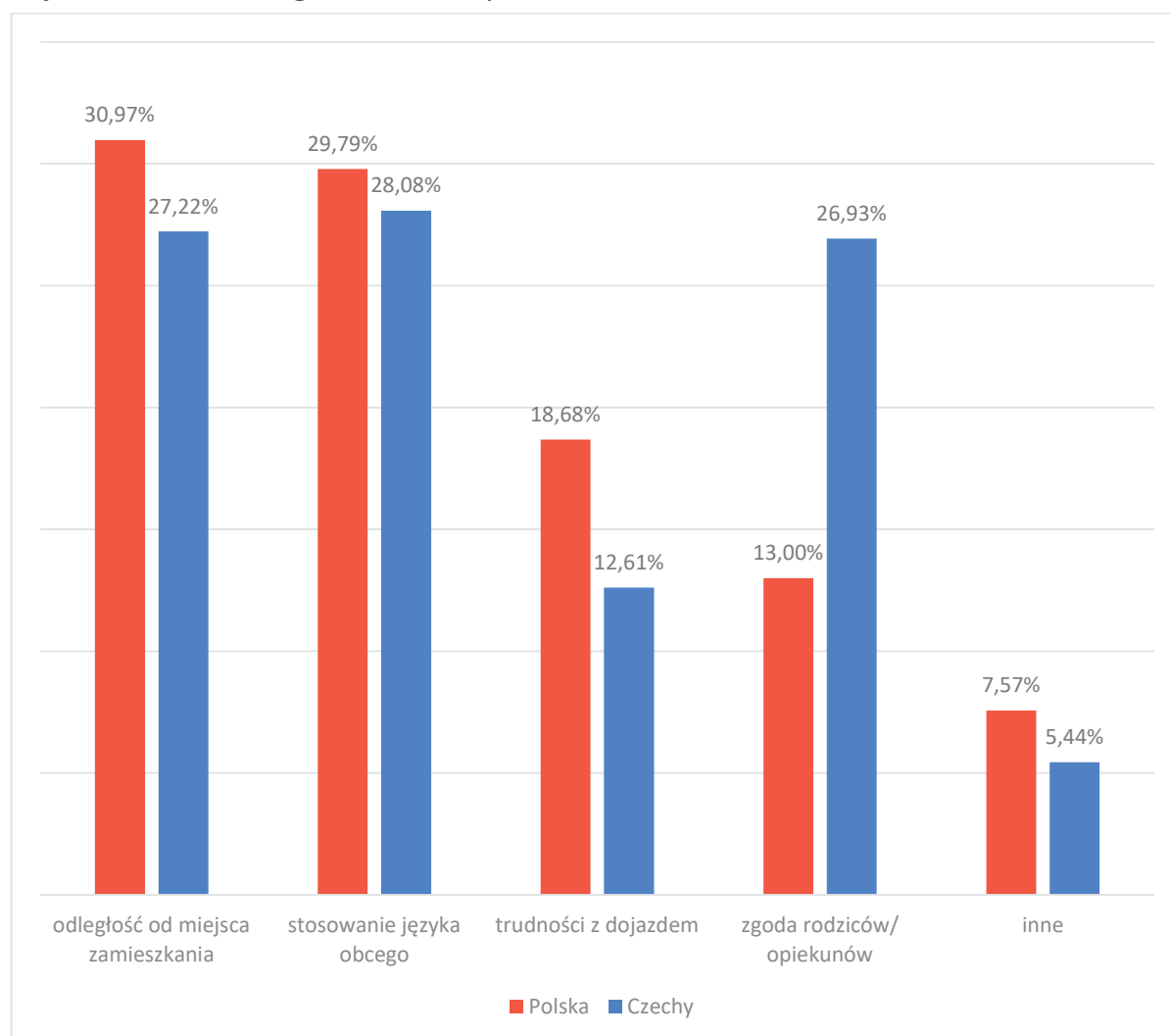

Wykres 16.

Pytania piętnaste i szesnaste pokazują, że uczniowie z Polski nie postrzegają nauki i pracy poza granicami naszego kraju za atrakcyjne. Być może bariera językowa jest dla badanych zbyt duża, na co mogłyby wskazywać odpowiedzi w pytaniu trzynastym – czynnikiem mającym wpływ na podjęcie pracy jest brak konieczności komunikowania się w języku obcym – 53 osoby odpowiedziały w ten sposób oraz w pytaniu siedemnastym – stosowanie języka obcego jako bariera w wyborze szkoły za granicami kraju – 126 osób zaznaczyło tę odpowiedź. Inaczej kształtują się odpowiedzi uczniów z partnerskiego miasta Karwina. Udzielone odpowiedzi pokazują, że aż 155 uczniów tj. około 44% byłoby gotowych wybrać szkołę o interesującym ich profilu za granicą i aż 218 uczniów tj. około 62% byłoby chętnych podjąć pracę poza granicami kraju.

Pytanie 17. Jaki czynnik byłby dla Ciebie barierą w wyborze szkoły za granicą?

W pytaniu siedemnastym wśród innych czynników uczniowie wskazywali głównie czynnik emocjonalny – tęsknota za rodziną, przyjaciółmi, a także kryterium finansowe. Wśród odpowiedzi uczniów z Czech pojawiły się następujące przyczyny: sytuacja gospodarcza danego kraju, samotność, odległość od rodziny.

Wykres 17.

PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADANIA

Analiza wyników ankiety pozwoliła podzielić otrzymane rezultaty na kilka znaczących obszarów, w których interpretacja wyników może być pomocna w ogólnej ocenie efektywności organizacji doradztwa zawodowego w wodzisławskich szkołach podstawowych. Wyszczególnione obszary dotyczyły głównie:

- czynników wpływających na wybór szkoły ponadpodstawowej przez uczniów klas VIII wodzisławskich szkół podstawowych i klas IX szkół podstawowych w Karwinie;
- rodzaju zajęć, jakie uczniowie realizowali w ramach zajęć z obszaru doradztwa zawodowego oraz pragną realizować, aby uzyskać wiedzę pomocną przy podejmowaniu decyzji związanych z budowaniem ścieżki edukacyjnej i zawodowej;
- planów edukacyjno-zawodowych uczniów ostatnich klas szkół podstawowych;
- czynników transgranicznych, które wskazują czy uczniowie są zainteresowani nauką i pracą za granicą (istotne ze względu na charakter projektu – transgraniczność).

Interpretacja wyników ankiety jest użyteczna zwłaszcza w ocenie stopnia w jakim szkoła podstawowa pomaga w planowaniu przyszłości edukacyjnej i zawodowej. Wstępna analiza wyników ilościowych ankiety pozwala wywnioskować, że około 60% uczniów szkół podstawowych w Wodzisławiu Śl. i około 66% uczniów ze szkół podstawowych w Karwinie jest zadowolona z działań podejmowanych przez szkołę w ramach doradztwa zawodowego, jednak tylko około 12% badanych uczniów polskich i około 17% czeskich sądzi, że szkoła bardzo dobrze pomaga w badanym obszarze. Niepokojącym jest, że 44 uczniów polskich i 25 czeskich uważa, że szkoły podstawowe nie pomagają w planowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej. Należy jednak pamiętać, iż uczniowie badanego rocznika w związku z pandemią Covid-19 uczestniczyli w edukacji zdalnej od marca 2020 roku do końca kwietnia 2021 roku. Nauczanie zdalne było dużym wyzwaniem zarówno dla uczniów, jak i dla nauczycieli. Doradcy zawodowi i doradcy edukacyjni mieli utrudnioną możliwość przygotowania uczniów do odpowiedzialnego planowania kariery i podejmowania decyzji edukacyjnych oraz zawodowych, a tym samym prowadzenia zajęć warsztatowych, spotkań z przedstawicielami zawodów czy organizacji wyjść do szkół ponadpodstawowych.

2.2. Wyniki badań nauczycieli w Polsce

Nauczycieli uczących w szkołach podstawowych miasta Wodzisławia Śląskiego poproszono o udzielenie odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie, której celem było zbadanie potrzeb nauczycieli w zakresie organizacji doradztwa zawodowego w szkołach w roku szkolnym 2022/2023. Pytania miały charakter zamknięty wielokrotnego wyboru. Na pytania zawarte w ankiecie odpowiedziało 150 nauczycieli, wśród których 94 osoby to nauczyciele przedmiotu bez kwalifikacji w zakresie doradztwa zawodowego. Wśród barier dla rozwoju poradnictwa edukacyjno-zawodowego nauczyciele wymienili: niską wiedzę rodziców na temat poradnictwa edukacyjno-zawodowego (70 wskazań), zbyt małą promocję/słabe upowszechnianie

usług poradnictwa oraz brak odpowiedniego dofinansowania placówki oświatowej (po 62 wskazania), brak zainteresowania ze strony młodzieży/rodziców (51 wskazań), brak systemu informacji zawodowej (32 wskazania), brak etatu doradcy zawodowego w szkole (30 wskazań). W odpowiedzi na pytanie dotyczące działań realizowanych w szkole w zakresie doradztwa zawodowego nauczyciele wymienili: zajęcia z doradztwa zawodowego (130 wskazań), wycieczki do szkół ponadpodstawowych (123 wskazania), spotkania z przedstawicielami zawodów (80 wskazań). Najmniejszą liczbę wskazań (9) uzyskała realizacja projektów edukacyjnych związanych z doradztwem. Zdaniem większości badanych zajęcia z obszaru doradztwa zawodowego powinni w szkołach prowadzić doradcy zawodowi zatrudnieni w szkołach (126 wskazań), doradcy zawodowi spoza szkoły (51 wskazań), doradcy zawodowi z PUP (35 wskazań), wychowawca klasy (31 wskazań). Niepokojąca jest odpowiedź na pytanie o częstotliwość prowadzenia zajęć z obszaru doradztwa zawodowego, ponieważ aż 36 nauczycieli udzieliło odpowiedzi, że nie prowadzi takich zajęć. Nadmienić należy, że w Polsce realizacja zajęć z zakresu doradztwa zawodowego jest obowiązkiem wszystkich nauczycieli niezależnie od etapu edukacyjnego czy nauczanego przedmiotu. (System doradztwa zawodowego w Polsce został omówiony szczegółowo w rozdziale 1.1.).

2.3. Wnioski i rekomendacje

Na podstawie analizy wyników przeprowadzonych badań można sformułować następujące rekomendacje dla nauczycieli, wychowawców oraz nauczycieli – doradców zawodowych i doradców edukacyjnych:

1. wzmocnić działania mające na celu skuteczne zapoznanie uczniów z zawodami i ich charakterystykami (w tym np. wymaganiami zdrowotnymi, koniecznością pracy nocą, pracy na zmiany);
2. wdrożyć metody i formy pracy oraz dobrać takie środki dydaktyczne i narzędzia, które ułatwią uczniom rozpoznawanie własnych mocnych i słabych stron oraz uświadomią im ich predyspozycje i ograniczenia;
3. wdrożyć większą ilość ćwiczeń usprawniających komunikację np. poprzez częstsze stosowanie formy pracy w grupach, która „wymusza” porozumiewanie się;
4. wykorzystywać dostępne platformy w zakresie edukacji zawodowej, ułatwiające poznanie poszczególnych zawodów, niezbędnych do ich wykonywania kwalifikacji czy zapotrzebowania na rynku pracy np. Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (kwalifikacje w zawodach);
5. umożliwić uczniom pozyskiwanie informacji przydatnych w planowaniu własnej kariery zawodowej (czy wybrany kierunek w szkole ponadpodstawowej będzie miał przedmioty nauczania, które uczeń chce rozwijać np. na studiach lub będzie musiał z nich zdawać tzw. egzaminy wstępne?);
6. wzmocnić współpracę z innymi nauczycielami uczącymi w danej klasie, pedagogiem szkolnym, psychologiem;

7. zapoznać uczniów i ich rodziców z dostępnymi narzędziami do rozpoznawania predyspozycji i zainteresowań;
8. zwiększyć współpracę ze szkołami ponadpodstawowymi w celu przekazania uczniom i ich rodzicom informacji o ofercie edukacyjnej i możliwościach dalszego kształcenia;
9. umożliwić spotkania z pracodawcami (również pracownikami) danych branż zawodowych;
10. uświadomić nauczycielom, że realizacja treści z obszaru doradztwa zawodowego jest obowiązkowa dla każdego z nich (zadanie dla dyrektorów szkół i placówek).

3. Obudowa metodyczna w poradnictwie grupowym dla nauczyciela – doradcy zawodowego, wychowawców, nauczycieli przedmiotów

Doradztwo zawodowe odgrywa kluczową rolę w procesie uczenia się przez całe życie. Rekomendacje wydane przez OECD (Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) w skład której wchodzi również Polska i Czechy, zostały uwzględnione w przyjętej przez Radę Ministrów uchwałą nr 195/2020 z dnia 28 grudnia 2020 r. „Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030”. Wskazuje ona wiele kierunków działań dla efektywnego doradztwa zawodowego. Wśród nich znalazły się takie obszary jak:

1. umiejętności podstawowe, przekrojowe i zawodowe dzieci, młodzieży i osób dorosłych;
2. rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry zarządzające;
3. rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry uczące;
4. rozwijanie umiejętności poza edukacją formalną;
5. rozwijanie i wykorzystanie umiejętności w miejscu pracy;
6. doradztwo zawodowe;
7. współpraca pracodawców z edukacją formalną i pozaformalną;
8. planowanie uczenia się przez całe życie i potwierdzanie umiejętności.

Zadaniem wszystkich nauczycieli (zarówno tych pracujących w przedszkolu, jak i w szkole) jest prowadzenie zaplanowanych i systematycznych działań w zakresie doradztwa zawodowego, ułatwiających dzieciom i młodzieży rozpoznawanie zainteresowań i predyspozycji zawodowych oraz pomocnych w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych. Działania te powinny być dostosowane do wieku i możliwości rozwojowych dzieci i młodzieży.

3.1. Dobre praktyki z podziałem na etapy szkolne

Każdy nauczyciel, niezależnie od nauczanego przedmiotu, w polskim systemie edukacji zobligowany jest do realizacji treści z zakresu doradztwa zawodowego. Opracowana przez nas tabela stanowi zbiór pomysłów, uwzględniający treści wynikające z rozporządzenia w sprawie doradztwa zawodowego. Może stać się materiałem pomocniczym w pracy nauczyciela.

PRZYKŁADOWA TEMATYKA I ZAGADNIENIA OMAWIANE NA PRZEDMIOTACH GÓLNOKSZTAŁCĄCYCH W SZKOŁACH POSTAWOWYCH, REALIZUJĄCE TREŚCI Z ZAKRESU DORADZTWA ZAWODOWEGO

Tabela 5. Przykładowe zakresy tematyczne

TREŚCI PROGRAMOWE Z ROZPORZĄDZENIA	Poznanie siebie	Świat zawodów i rynek pracy	Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie	Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych
ETAP SZKOLNY				
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE				
	Jak Jose zaczął cenić swoje córki. (Scenariusz z serii „Wiem, czuję, pomagam” część wartości dla dzieci 6–9)	Zawody moich rodziców.	Mamo, tato, gdzie się uczyłeś i czy jeszcze to robisz?	Kim będę jak dorosnę? – rysunek i wypowiedź przedszkolaka.
	Michał i czarodziejska piłka. (Scenariusz z serii „Wiem, czuję, pomagam” część wartości dla dzieci 6–9)	Raz dwa trzy mówisz TY! – opowiadanie o wymarzonym zawodzie. (Scenariusz w „Nowoczesne Doradztwo zawodowe w szkole podstawowej”, nr 26/2021)	Moje starsze rodzeństwo, kuzynostwo, gdzie się uczą lub pracują?	Rozmowa kwalifikacyjna – odgrywamy role.
KLASY 1–3				
	Wszyscy jesteśmy zdolni!	Poznajemy pracę naszych rodziców – tworzymy lapbooka. W świecie zwierząt – zawód weterynarz. (Scenariusz w „Nowoczesne Doradztwo zawodowe w szkole podstawowej”, nr 26/2021)	Mała syrenka Melifa zrozumiała świat. (Scenariusz z serii „Wiem, czuję, pomagam” część wartości dla dzieci 6–9)	Łamiemy stereotypy zawodowe. (Scenariusz na www.mapakarier.org)

	Hobbes and interests – określenie własnego hobby.	Akcesoria zawodowe. (Scenariusz na www.mapakarier.org)	Znane i nieznanne zawody dawne. (Scenariusz w raporcie)	Realizacja escape roomu – Pokój zagadek „Współpraca”.
światlica szkolna	Jak chmurka poprosiła dzieci o pomoc. (Scenariusz z serii „Wiem, czuję, pomagam” część wartości dla dzieci 6–9)	Gra „Zgadnij jaki zawód wykonujesz? „Czółko” – karteczki samoprzylepne z nazwami zawodów na czołach uczniów w kręgu. Ćwiczenie zadawania pytań, znajomości czynności zawodowych. Gdzie kucharek sześć... Spotkanie z kucharzem i jego kuchnią. (Scenariusz w raporcie)	Gra „Kto to powie-dział?”. (Scenariusz na www.mapakarier.org) Wakacyjne zawody. (Scenariusz w „Nowoczesne Doradztwo zawodowe w szkole podstawowej”, nr 26/2021)	Zaprojektuj nazwę i szyld dla swojej firmy – zabawa plastyczna z omówieniem.
KLASY 4–6				
godzina wychowawcza	Moje umiejętności i zainteresowania.	Gra „Wymień trzy zawody” – rodzaj gry w 5 sekund. (Scenariusz na www.mapakarier.org)	Moje inspiracje – bądź architektem swojego szczęścia. (Scenariusz w raporcie)	Co oznacza być człowiekiem odpowiedzialnym? – kształtowanie odpowiedzialności, rozwijanie świadomości ponoszenia konsekwencji własnych działań.
język polski	Sztuka wygłaszania przemówień – kształtowanie umiejętności auto-prezentacji. Moja hierarchia potrzeb – jakie zwyczaje i porządek panowałyby	Na czym polega szczęście? Praca zawodowa jako źródło satysfakcji – omówienie wg lektur i bohaterów.	Analiza losów bohaterów lektur szkolnych, dodając dalszy ciąg wg własnych pomysłów zgodnie z zasadą prawdopodobieństwa świata przedstawionego –	Zawodowe kalam-bury. (Scenariusz na www.mapakarier.org)

język polski c.d.	w moim Soplicowie (na przykładzie fragmentów „Pana Tadeusza”).		omówienie idei lifelong learning.	
język obcy	About myself – mówienie o sobie, swoim wyglądzie i zainteresowaniach.	Shopping – poznanie np. zawodów związanych z handlem, słownictwa.	Jak uczą się w angielskiej szkole? – łączenie online z zaprzyjaźnioną szkołą.	Realizacja escape roomu – Pokój zagadek związany z umiejętnościami planowania swojego działania lub działania grupy, wskazując szczegółowe czynności i zadania niezbędne do realizacji celu.
historia	Kto mógł zostać rycerzem? Cechy rycerza. Zajęcia ludności w dawnej Polsce. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka – poznawanie postaw humanitaryzmu.	Moja rodzina i ich zawody. Czym zajmowali się nasi przodkowie. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka – poznawanie postaw humanitaryzmu.	Rozwój szkolnictwa i nauka – Akademia Krakowska. Zawody wczoraj, dziś, jutro i pojutrze. (Scenariusz na www.mapakarier.org)	Moja rodzina – genealogia.
biologia	Jakie kompetencje pomagają w prowadzeniu obserwacji, doświadczeń i badań naukowych w biologii?	Prawidłowe żywienie człowieka – zaprezentowanie zawodów związanych z omawianym zagadnieniem. Praca dla ochrony przyrody – zawody, postawa, kompetencje.	Biolog odczytuje, analizuje, interpretuje i przetwarza informacje tekstowe, graficzne i liczbowe – w uczeniu się przez całe życie.	Gdybym był leśnikiem – ważne kompetencje zawodowe, planowanie rozwoju.
geografia	Rodzina – przedstawienie, tradycji rodzinnych i zwyczajów mieszkańców wybranych	Rolnikiem być – porównanie cech rolnictwa Danii i Węgier.	Ludność w Europie – zróżnicowania demograficznego.	Kompetencje zawodowe na bezludnej wyspie.

geografia c.d.	<p>krain geograficznych Polski.</p> <p>Jestem dumnym Polakiem – kształtowanie postaw szacunku wobec środowiska przyrodniczego i kulturowego Polski.</p>	Przemysł i usługi na przykładzie nowoczesnej gospodarki Francji.	Zmiany w strukturze przemysłu w Niemczech.	(Scenariusz na www.mapakarier.org)
matematyka	<p>O ile więcej, o ile mniej – rozwiązujemy zadania tekstowe.</p> <p>Ile razy więcej, ile razy mniej – rozwiązujemy zadania tekstowe.</p> <p>Matematyka w różnych zawodach – rozwiązujemy zadania tekstowe.</p> <p>(Scenariusz w raporcie)</p>	<p>Skala na planach i mapach w pracy geodety, architekta, budowlanica, geografa.</p> <p>Obliczenia monetarne w pracy sprzedawcy.</p> <p>Jakie kompetencje pomagają w pracy inżyniera?</p>	Czytanie i analizowanie informacji z różnych źródeł.	Z kalendarzem za pan brat – obliczenia związane z czasem.
informatyka	<p>Moje zainteresowania i pasje a ograniczenia.</p> <p>Wykonaj prezentację, film, stronę internetową.</p>	Przybliżenie zawodów związanych z pracą z komputerem, portalami społecznościowymi – zagrożenia zawodowe.	Umiejętność pisanie i formatowania oficjalnych pism, wniosków, podań – praca z pakietem office.	Mapa Karier – korzystanie z aplikacji w celu zapoznania się z zawodem, wyszukiwanie informacji.
technika	Próby pracy w pracowniach technicznych – poznanie swoich zdolności i ograniczeń, np. szycie ręczne, obróbka metali, obróbka papieru.	Przy omawianiu materiałów konstrukcyjnych – opisujemy zawody.	Przy omawianiu zawodów analizujemy drogę edukacyjną jaką można dość do danego zawodu – formalną i nieformalną.	Ginące zawody – rękodzieło – zawody rzemieślnicze. (Scenariusz w raporcie)

muzyka	Uczenie się słów piosenek, śpiewu, gry na instrumentach, występy na akademiach – poznanie swoich zdolności i ograniczeń w autoprezentacji. Muzyka w roli głównej – prezentacja zainteresowań muzycznych.	Jakie zawody wykonywali najśłynniejsi polscy kompozytorzy filmowi?	Mój idol muzyczny – samodzielne przygotowanie biografii wybranego artysty.	Instrument muzyczny – zaplanowanie, wykonanie, zaprezentowanie i zagranie. Który etap był dla Ciebie najtrudniejszy?
plastyka	Moje zainteresowania a zawód – wykonanie pracy dowolną techniką.	Reklama zawodu. (Scenariusz na www.mapakarier.org)	Zabytki naszego regionu związane z przemysłem w regionie – przygotowanie mapy z zabytkami i ich prezentacja.	Moja kariera zawodowa – zaprojektuj i narysuj komiks.
religia	Kim jestem, dokąd idę – określenie własnych celów życiowych. Każdy ma swoje zadanie w świecie – przypowieść o talentach.	Czy pobożność i duchowość pomagają w byciu dobrym pracownikiem? Podróże św. Pawła – kim jest misjonarz?	Jan Paweł II – jaką ścieżkę edukacyjno-zawodową przeszedł, żeby zostać papieżem. „Daj mi poznać drogi Twoje, Panie, i naucz mnie Twoich ścieżek!” (Ps 25,4) – w. Piotr.	Zakręcona biografia np. wg biografii świętych. (Scenariusz na www.mapakarier.org) Dwunastoletni Jezus w świątyni – samodzielna decyzja Jezusa. (Scenariusz w raporcie)
w-f	Ograniczenia fizyczne a przeciwskazania do zawodów.	Pierwsza pomoc – krwotoki i omdlenia – zaprezentowanie zawodów związanych z ratownictwem medycznym;	Robert Lewandowski – jaką ścieżkę edukacyjno-zawodową przeszedł, żeby zostać gwiazdą futbolu.	Higiena umysłu i ciała – dbanie o własny dobrostan fizyczny i psychiczny.

KLASY 7–8				
godzina wychowawcza	Jak radzić sobie z kompleksami – moje słabe strony, pozytywnie i jak to wykorzystywać?	Dobry pracownik, czyli jaki – porozmawiamy o kompetencjach na rynku pracy.	Stereotyp – np. stereotyp w podejmowaniu ról zawodowych	Jak zaplanować przyszłość edukacyjno-zawodową?
język polski	Moja hierarchia potrzeb i wartości na podstawie analizy losów bohatera – Scrooge’a z lektury „Opowieść Wigilijna”.	Uzasadnienie znaczenia pracy w życiu człowieka na przykładzie losów bohatera lektury „Latarnik” H. Sienkiewicz, bankiera z „Małego Księcia” i innych lektur.	Dom źródłem postaw – kształtowanie postaw pracowniczych, omawianie zagadnień związanych z bezrobociem, motywacją do pracy.	Życiorys, czyli CV – redagowanie dokumentów aplikacyjnych.
język obcy	Personalisty – poznawanie słownictwa odnoszącego się do cech osobowości.	Jobs – poznawanie słownictwa dotyczącego różnych zawodów.	Czy mogę uczyć się w innym kraju? – omówienie możliwości.	Interview (Job Interview) – sztuka autoprezentacji.
historia	Od myśliwych do rolników – zajęcia ludności.	Od rycerstwa do szlachty. Rewolucja przemysłowa.	Czym zajmowali się humaniści? Rozwój nauki w XIX/XX wieku.	Oświeceni w Europie. Skutki rewolucji przemysłowej.
wiedza o społeczeństwie	Galeria charakterów – czyli jacy jesteśmy – poznawanie własnego charakteru, temperamentu.	Prawa i obowiązki obywatela. (kształtowanie roli pracownika)	Trudna sztuka porozumiewania się – umiejętności nawiązywania kontaktów społecznych.	Jak szukać pracy – kształtowanie umiejętności poruszania się po rynku pracy.
biologia	Jakie moje cechy pozwolą mi zostać genetykiem? Kompetencje i postawa genetyka. Czy jestem odpowiedzialny jak farmaceuta? – bezpieczne zarządzanie lekami.	Od zainteresowania biologią do zawodu lekarza. Elementy genetyki człowieka – wskazanie zawodów związanych z biotechnologią, genetyką, opieką nad osobami starszymi.	Biolog, naukowiec, lekarz uczą się przez całe życie. Aktualizacja naukowej wiedzy biologicznej i medycznej.	Jaki zawód wybrać interesując się pięknem i ochroną przyrody, bioróżnorodnością, roślinami i zwierzętami?

geografia	<p>Jestem świadomy – mogę mieć wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy i kulturowy Polski.</p> <p>„Małe ojczyzny” – czuję się współodpowiedzialny za kształtowanie ładu przestrzennego i jej rozwój.</p>	<p>Rozwój gospodarki naszego kraju – różnice w strukturze zatrudnienia ludności w Polsce i w wybranych państwach europejskich.</p> <p>Dlaczego doszło do zmian w strukturze przemysłu Polski.</p>	<p>Charakterystyka struktury płci i wieku ludności Polski na podstawie piramidy płci i wieku.</p> <p>Osiągnięcia Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego oraz sukcesów polskich przedsiębiorstw na arenie międzynarodowej.</p>	<p>Dlaczego dochodzi do migracji zagranicznych w Polsce.</p> <p>Wielkość bezrobocia w Polsce i innych krajach europejskich – przyczyny i skutki dla Polski.</p>
matematyka	<p>Jak się liczy wskaźnik BMI – zapisywanie wyrażeń algebraicznych.</p> <p>Obliczanie wskaźnika BMI – obliczanie wartości wyrażeń algebraicznych.</p> <p>Czytanie, porównywanie i analizowanie danych zapisanych za pomocą: tekstu, tabel i wykresów.</p> <p>Jakie kompetencje matematyczne pomagają w pracy w różnych zawodach?</p>	<p>Obliczanie proporcji w różnych zawodach.</p> <p>Obliczenia procentowe, lokaty bankowe w pracy bankiera.</p> <p>Obliczanie pola powierzchni w pracy budowlanca.</p> <p>Obliczanie objętości, kubatury w różnych zawodach.</p> <p>Zastosowania praktyczne matematyki – zadania tekstowe.</p>	<p>Ile jest możliwości?</p> <p>Obliczanie prawdopodobieństw w różnych sytuacjach życiowych.</p>	<p>VAT i inne podatki – planowanie budżetu firmy, rodziny.</p>
informatyka	<p>Tworzymy swoje portfolio – strona internetowa, blog.</p>	<p>Przybliżenie zawodów związanych z pracą z robotami, wydrukiem 3D, projektowanie – zagrożenia zawodowe.</p>	<p>Mój Idol – wyszukiwanie informacji w sieci na temat jego drogi edukacyjno-zawodowej – prezentacja multimedialna.</p>	<p>Myślenie komutacyjne – czyli dokładne planowanie ścieżki w tym decyzji edukacyjno-zawodowych.</p>

fizyka	Maszyny proste – zaprojektuj i wykonaj – projekt zespołowy. Zarządzanie projektem, role zespołowe – przy omówieniu projektu.	Maszyny proste – dźwignie, np. omówienie zawodów budowlanych. Zagadnienia z zakresu robotyki i automatyki – prezentowanie zawodów z tego obszaru.	Akustyka – zaprezentowanie zawodów związanych z nadawaniem i odbiorem dźwięków, przekazanie wiedzy z zakresu przeciwwskazań zdrowotnych przy wykonaniu prac o dużym natężeniu hałasu.	Fizyka w szkole ponadpodstawowej – wybieram rozszerzenie i co dalej?
chemia	Przeciwwskazania zdrowotne do pracy w branży chemicznej. Wpływ szkodliwych czynników na jakość pracy chemika.	Wykonywanie doświadczeń – omówienie zawodów, w których wykonuje się badania, np. laboratoryjnych, środowiskowych, technicznych.	Omówienie kierunków studiów, które wykazują chemię jako przedmiot najkorzystniej punktowany podczas rekrutacji.	Chemia w szkole ponadpodstawowej – wybieram rozszerzenie i co dalej?
muzyka	Przebój klasowy – praca w grupach.	Współczesne zawody związane z muzyką.	Jan Sebastian Bach – ścieżka edukacyjna organisty.	Z muzyką w świat – planowanie własnego rozwoju muzycznego.
plastyka	Wykonanie plakatu pt. „Poznaj mnie”.	Współczesne zawody związane ze sztuką.	Lokalni artyści i ich zawody wyuczone i wykonywane – prezentacja w grupach.	Wernisaż szkolny – zaplanowanie i zorganizowanie wernisażu. Czy jestem dobrym organizatorem?
religia	Jak Ty wychowujesz siebie? – o konieczności rozwijania siebie (także w aspekcie zawodu). Moje miejsce we wspólnocie Kościoła.	Wdowi grosz a 30 srebrników – czemu może służyć pieniądz? Zawody świętych i błogosławionych.	Czuję powołanie – droga do kapłaństwa i życia zakonnego. (Scenariusz w raporcie) Poszukuję patrona, wzoru do naśladowania.	Ora et labora! – Módl się i pracuj! Czy widzisz potrzebę planowania rozwoju zawodowego?

w-f	Gry zespołowe – poznanie ról w zespole – swoich zdolności i ograniczeń.	Przy omawianiu różnych sportów zapoznanie uczniów z obowiązkami zawodowymi sportowców zawodowych i trenerów. Trzecia strona medalu – Karol Bielecki moja historia. (Scenariusz w „Nowoczesne Doradztwo zawodowe w szkole podstawowej”, nr 26/2021)	Iga Świątek- jaką ścieżkę edukacyjno-zawodową przeszła, żeby zostać gwiazdą tenisa.	Formy spędzania czasu wolnego – o radości z odpoczywania jako przeciwdziałaniu pracoholizmowi.
-----	---	---	---	--

Opracowanie: nauczyciele-konsultanci RODN i IP „WOM” w Rybniku pod kierunkiem S. Fickę.

3.2. Materiały do wykorzystania na różnych przedmiotach nauczania

Badania pokazują (<https://www.educationandemployers.org/>), że **uczniowie szkół podstawowych znają zawody głównie z najbliższego otoczenia** (z rodziny i/lub mediów), a ich późniejsze wybory rzadko wychodzą poza ten krąg. Z kolei rzeczywistość rynkowa i kryzys demograficzny wymuszają na przedsiębiorcach kosztowne procesy dostosowawcze. Warto zatem wprowadzać treści doradztwa zawodowego od najmłodszych lat, czyli preorientację zawodową dla dzieci w przedszkolach, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. Celem tych działań jest wstępne zapoznanie dzieci z wybranymi zawodami i środowiskiem pracy, kształtowanie pożądanej postawy wobec pracy i edukacji, a także inicjowanie i rozwijanie zdolności oraz zainteresowań dzieci, czyli kształtowanie postawy aktywnej, kreatywnej, otwartej na świat i ludzi. W przypadku dzieci w wieku przedszkolnym zajęcia te powinny odbywać się w formie zabawy. **W pierwszej kolejności chodzi oczywiście o poznanie siebie, swoich zainteresowań, istniejących możliwości i posiadanych ograniczeń** oraz pokazanie **możliwości, jakie oferuje rynek pracy**. Nie chodzi o to, aby przedszkolaki czy uczniowie już teraz wybrali zawód, który będą wykonywać w przyszłości, tylko o poszerzenie horyzontów i pokazanie wielu alternatywnych dróg kariery. Współczesny rynek pracy potrzebuje zupełnie nowej generacji pracowników, wyposażonych w zupełnie nowy zestaw **kompetencji transferowalnych, czyli takich, które możemy „przenieść” i zastosować w innych, nowych sytuacjach zawodowych lub osobistych**. Kompetencje proinnowacyjne to samodzielność myślenia, współpraca, rozwiązywanie problemów, zarządzanie sobą (w tym umiejętność uczenia się i bycia liderem). Więcej informacji, praktycznego wsparcia i darmowych materiałów, publikacji znajdą Państwo na stronie <https://szkoladlainnowatora.ceo.org.pl/>.

Przykłady zabaw

By doskonalić u uczniów **kompetencje transferowalne**, warto nie tylko przekazywać im informacje, ale przede wszystkim uczyć je twórczego ich wykorzystywania. Poniżej zamieszczamy kilkanaście przykładów zebranych zabaw do wykorzystania na zajęciach.

Rozgrzewka twórcza poprzez zabawę.

- Co jest potrzebne do... – nauczyciel kończy pytanie, a zadaniem dzieci jest jak najszybsze generowanie pomysłów np. co jest potrzebne do ulepienia bałwana?
- Co zrobiłby stoń, gdyby był mniejszy? – to jeden z przykładów pytań, jakie można tworzyć, by pobudzić dzieci do twórczego myślenia.
- Dziwne przedmioty – zadaniem dzieci jest próba odgadnięcia zastosowania rzadko spotykanych obecnie przedmiotów – naparstka, dyskietki.

Umiejętność odkrywania problemów badawczych.

- Nowe zastosowanie – zadaniem dzieci jest wymyślenie nowego zastosowania np. dla kartki papieru i zaprezentowanie go.

- 100 pytań do... – zadaniem dzieci jest sformułowanie jak największej liczby pytań, które można zadać na dany temat, np. deszcz – Jak powstaje deszcz? Jak często pada? Gdzie pada najczęściej? Dlaczego jest ważny? Jakie szkody może przynieść?

Motywacja i współpraca w grupie.

- Kto to powiedział? – zadaniem dzieci jest odgadnięcie, kto wypowiedział dane słowo, na podstawie głosu tej osoby (z zasłoniętymi oczami).
- Kto to jest? – zadaniem dzieci jest odgadnięcie, kto stoi przed nimi, jedynie na podstawie dotyku (z zamkniętymi oczami).
- Detektyw – zadaniem dzieci jest odgadnięcie o kim mowa, na podstawie opisu danego zawodu, np. „To ktoś, kto bardzo lubi budować z cegieł...”.
- Kto, tak jak ja... – dzieci kończą zdanie, np. „Kto, tak jak ja, lubi budować z klocków?”. Dzieci, które lubią, łączą się w grupę.

Zarządzanie czasem.

- Określaj granice czasowe wykonywanych zadań i prezentuj upływ czasu za pomocą wizualnego czasomierza, np. klepsydry; umów się z dziećmi, że na wykonanie danego zadania mają 15 minut i przypominaj im, gdy czas dobiega końca.
- Ucz planowania, prezentując plan – przedstaw dzieciom, jakie działania i atrakcje czekają na nie i ile czasu można na nie przeznaczyć.
- Dla starszych dzieci wprowadzaj utrudnienia – gdy dzieci są w trakcie działania, na które mają zaplanowane 15 minut, np. konstruują most, zaproponuj, aby był on zbudowany bez użycia zielonych klocków, nie zmieniając czasu. Taka sytuacja w naturalny sposób wymusi zmianę organizacji.

Asertywność i umiejętności komunikacyjne.

- Mówię nie, gdy... – zadaniem każdego dziecka jest dokończyć zdanie zgodnie z własnym odczuciem. Zachęcaj do argumentowania, dopytując: „dlaczego tak uważasz?”.
- Szybkie rozmówki – zaproponuj dzieciom, by przez minutę postarały się dowiedzieć jak najczęściej na temat swojego kolegi. Zachęć je do podzielenia się tym, czego się dowiedziały, na forum całej grupy.
- Pantomima – wszelkie zabawy pantomimiczne to doskonały sposób na to, by uczyć komunikacji niewerbalnej.

Sposoby na stres.

- Organizuj konkursy, turnieje i olimpiady, podczas których dzieci zmierzają się ze stresem, prezentując swoje umiejętności w warunkach bezpiecznych.
- Czytaj uczniom bajki prezentujące odważne działania bohaterów (również te banalne, z którymi stykają się dzieci).
- Ucz mówienia o emocjach – nazywania i dzielenia się nimi z innymi.
- Kącik emocji – stwórz wraz z uczniami kącik, w którym uczeń będzie mógł wyciszyć swoje emocje, np. posłuchać muzyki, położyć się na siedzisku, przytulić do misia lub rozładować napięcie, np. ugniatając masy plastyczne albo przesypując materiał sensoryczny.

Propozycje rozwiązań metodycznych opracowane w Instytucie Badań Edukacyjnych w Warszawie

Kalejdoskop zawodów

Są to zajęcia, które mogą być prowadzone w grupach 5–6 latków w przedszkolach, czy też oddziałach przedszkolnych. Dzieci zapoznają się z zawodami i ich atrybutami a kontekstem spotkania jest storytelling. Obserwacja zajęć przeprowadzonych w Przedszkolu „Akademia wyobraźni” w Markłowicach pozwoliła na stwierdzenie, że doskonale wpisały się one w realizację preorientacji zawodowej na etapie przedszkola. W temat zajęć dzieci zostały wprowadzone poprzez historyjkę o Oli, Kacprze, Janku i Hani, co pozwoliło im się przekonać, że inne dzieci również mają marzenia i warto dążyć do ich realizacji. Zastosowane metody pracy wyzwały dziecięcą aktywność. Pozwoliły na ruch, inicjowały kreatywność, ćwiczyły pamięć, wzbogacały słownictwo. W trakcie zajęć wykorzystano (poza treścią opowiadania) obrazki przedstawiające atrybuty różnorodnych zawodów oraz gry planszowe „Kalejdoskop zawodów”.

Nie zapomniano również o formie pracy w grupie, która m.in. uczy współpracy, podziału ról, ale jednocześnie wskazuje, że każdy jest ważny.

Poznaj swoją supermoc

Zajęcia te skierowane są dla dzieci klasy III szkoły podstawowej (9–10 latków). Odbývają się w formie warsztatów w grupach: 7 dzieci, 7 rodziców i nauczyciel. Ich celem jest ukazanie znaczenia kompetencji społecznych takich jak m.in. umiejętność współpracy, radzenie sobie w sytuacjach trudnych oraz odkrycie „zasobów” dzieci, czyli ich supermocy. Obserwacja zajęć przeprowadzonych m.in. w Sportowej Szkole Podstawowej w Radlinie, pozwala stwierdzić, że warsztat z pewnością przyczynił się do lepszego wzajemnego poznania się dziecka i rodzica, odkrycia swoich (może dotąd niezauważonych) mocnych stron. Pozwolił też na wspólne podjęcie różnych aktywności jak np. taniec czy zbudowanie wieży. Niezwykle istotna była również właściwa komunikacja, bez której trudno osiągnąć sukces.

Najpierw masa, później rzeźba

Są to zajęcia dla młodzieży szkół ponadpodstawowych. Ich obserwacja w Zespole Szkół nr 3 w Rybniku pozwala na stwierdzenie, że uczniowie chętnie zapoznali się z narzędziem jakim jest Zintegrowany System Kwalifikacji. Dzięki zajęciom poznali różne sposoby potwierdzania kwalifikacji stosowane w edukacji formalnej i pozaformalnej, w tym pojęcie walidacji. Podczas zajęć zastosowano filmy IBE dostępne w internecie.

Szczegóły na temat propozycji IBE:

E. F r o ł o w, *O uczeniu się przez całe życie warto rozmawiać już od przedszkola*, „Kwartalnik Zintegrowany System Kwalifikacji” nr 4/2021, Wyd. Instytut Badań Edukacyjnych.

3.3. Materiały pomocnicze do zajęć z zakresu doradztwa zawodowego

Zawarte w tabeli materiały i przydatne linki są odpowiedzią na potrzeby uczniów uzyskane w odpowiedzi na pytanie nr 4 „Jakie umiejętności/wiedzę chcesz rozwijać w szkole z nauczycielem lub doradcą zawodowym, aby podjąć decyzję związaną z wyborem szkoły/zawodu”? Zostały one uporządkowane hierarchicznie (od największej liczby wskazań do najmniejszej).

Tabela 6. Zebrane materiały pomocnicze z zakresu doradztwa zawodowego

WIEDZA O ZAWODACH	
1. Miasto zawodów	1. https://mapakarier.org/city
2. Rzemieślnicy sukcesu	2. https://www.youtube.com/watch?v=YsUkBV8zox0
3. Mapa ginących zawodów	3. http://mapaginacychzawodow.pl/
4. Informator o zawodach szkolnictwa branżowego	4. https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2021/01/informator-o-zawodach-szkolnictwa-branzowego.pdf
ZNAJOMOŚĆ SWOICH TALENTÓW, SŁABYCH I MOCNYCH STRON	
1. Test do badania predyspozycji i zainteresowań uczniów	1. https://www.16personalities.com/pl/typy-osobowosci
2. Vademecum talentu (arkusz samooceny ucznia: kim jestem, moje cechy, jaki jestem, moje słabe i mocne strony...)	2. https://zpe.gov.pl/a/vademecum-talentu---zintegrowana-ocena-predyspozycji-i-zainteresowan-zawodowych-uczniow---pakiet-edukacyjny-szkola-ponadgimnazjalna/D12F8liYK
3. Przewodnik dla rodzica (test do samobadania zainteresowań zawodowych dla uczniów szkół podstawowych)	3. http://lokietrz.pl/images/pliki/przewodnik_dla_rodzica.pdf
4. Poznaj swoje predyspozycje zawodowe	4. http://www.e-zamek.pl/public/docs/pdf/test-predyspozycji-zawodowych.pdf
5. Kwestionariusz temperamentu wg Florence Littauer	5. http://traugutt.net/lo/temperament/kwestionariusz.php
6. Test Wartości Pracy w oparciu o koncepcję Kotwic Kariery Edgara Scheina	6. https://www.pracowniatestow.com/testy/fill-out,wartosci-pracy-8.html
7. Test predyspozycji zawodowych	7. https://kompetencjometr.mlodziwlodzi.pl/

PLANOWANIE WŁASNEJ KARIERY	
1. Projektowanie kariery jako zadanie na całe życie	1. https://epale.ec.europa.eu/hr/node/61551
2. Czy karierę zawodową można zaplanować? (M. Rosalska, artykuł)	2. https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/czy-kariere-zawodowa-mozna-zaplanowac
3. Czy warto opierać decyzje zawodowe na zainteresowaniach?	3. https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/czy-warto-opierac-decyzje-zawodowe-na-zainteresowaniach
4. Ścieżki kariery	4. https://mapakarier.org/paths
5. Lekcje kariery	5. https://panjango.com/pages/panjango-online
RADZENIE SOBIE ZE STRESEM	
1. Ćwiczenia radzenia sobie ze stresem dla dzieci	1. https://www.les-supers-parents.com/4-exercices-de-gestion-du-stress-pour-enfants/
2. Darmowy test na stres	2. https://promentalnie.pl/stres-test/
POROZUMIEWANIE SIĘ (KOMUNIKACJA)	
1. Katarzyna Płuska – jaki posiadasz styl komunikacji?	1. https://www.katarzynapluska.pl/wp-content/uploads/2017/07/Jaki-posiadasz-styl-komunikowania-si%C4%99-TEST.pdf
2. Kwestionariusz stylu komunikacji	2. https://doskonaleniewsieci.pl/Upload/Scenariusze/efektywne-wspomaganie/Test-na-Style-Komunikacji.pdf
PRZYGOTOWANIE DO ROZMOWY KWALIFIKACYJNEJ/AUTOPREZENTACJI	
1. Humorystyczny film o autoprezentacji	1. https://filmiki.jeja.pl/10000,swietna-autoprezentacja.html
2. Autoprezentacja – jak skutecznie budować swój wizerunek?	2. https://www.youtube.com/watch?v=Gi60DBHAp70
PISANIE LISTU MOTYWACYJNEGO, CV, TWORZENIA PORTFOLIO	
1. Tworzenie PORTFOLIO	1. https://mojeportfolio.ibe.edu.pl/
2. Kreator CV, kreator listu motywacyjnego	2. https://twoj-europass.org.pl/
3. Moje pierwsze CV – karta pracy	3. https://www.pracaprzyszlosci.eu/#about

PORUSZANIE SIĘ PO RYNKU PRACY	
1. Zintegrowany rejestr kwalifikacji 2. Rynek pracy – gra planszowa online. Autor: Anna Płoska 3. Młodzi na rynku pracy raport	1. https://kwalifikacje.gov.pl/k 2. https://view.genial.ly/5fb1a13cade3540d1d6f2430 3. https://siecprzedsiębiorczychkobiet.pl/wp-content/uploads/2021/05/Raport-Mlodzi-Na-Rynku-Pracy.pdf
INSPIRACJE DO ZAJĘĆ	
1. Wzbudzanie zainteresowań 2. Pomysły na lekcje 3. Talent Game (gra przygodowa, nazywana też Tajemnicami Ae-ropolis, której uczestnicy wędrują przez 6 krain reprezentujących różne grupy zawodowe. Celem gry, dla 3 grup wiekowych: 7+, 12+ i 16+, jest pomoc w wyborze zawodu oraz obranie odpowiedniego kierunku rozwoju 4. „Praca (w) przyszłości” – scenariusze, karty pracy 5. Poradnik „Potencjał osobisty i zawodowy – wybór ćwiczeń i testów 6. Lekturki spod chmurki – scenariusze zajęć dla klas 1–3, które zawierają elementy proponowane przez MAPEŁ KARIER	1. https://www.eurodesk.pl/inspiracje/przedszkolaki-naukowcami-eksperymenty-w-kuchni 2. https://mapakarier.org/inspirations 3. http://talentgamedownload.pl/ 4. https://www.pracaprzyszlosci.eu/#about (przewodnik do bezpłatnego pobrania w wersji pdf) 5. www.wuplodz.praca.gov.pl 6. https://www.niezbedniknauczyciela.com/niezb%C4%99-dnik-iii-edycji
ZBIÓR STRON ZEBRANYCH NA WIRTUALNYCH TABLICACH	
Teresa Mulka-Łuszcz – doradztwo zawodowe	https://padlet.com/teresamulka/Bookmarks
Anna Płoska – diagnostyka w doradztwie zawodowym	https://padlet.com/apcsipz/DIAGNOZA

Jolanta Niewińska – Wskazówki dotyczące satysfakcjonującej drogi edukacyjnej oraz zawodowej, na każdym etapie edukacyjnym	https://padlet.com/nie_jola/xc288olwnqg3
Mapa Karier – Praktyczne sposoby na ćwiczenie kompetencji miękkich w szkole	https://padlet.com/Mapa_Karier/kompetencjemiemiekkie?fbclid=IwAR3M8At22yWVnN4RQS3-_1zCoocoZ2ctt4azzJaSOmdA2mgCFR19Fi8S0L8
Zintegrowany System Kwalifikacji	https://wakelet.com/wake/wHQDVRcl2nP11hxnDuc6w

3.4. Scenariusze dla nauczycieli

Uczniowie często mają poczucie, że wiedza wymagana od nich w szkołach nie jest i nie będzie im do niczego w życiu potrzebna. Dlatego tak istotne jest wprowadzanie treści edukacyjnych w kontekście rzeczywistości, która nas otacza i ich przyszłości, w tym przyszłości zawodowej. Takie podejście zwiększa szansę na znaczne zwiększenie motywacji uczniów i pomaga im dostrzec, że zdobywając tę wiedzę zyskują konkretne, praktyczne kompetencje. Wszyscy nauczyciele mają obowiązek realizacji Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego.

Powinni zatem orientować się w realiach współczesnego rynku pracy i na swoich lekcjach wprowadzać treści doradztwa zawodowego. Poniżej zamieszczamy kilka przykładowych scenariuszy zajęć dla nauczycieli.

Pierwszy z zamieszczonych scenariuszy koresponduje z tematyką konkursu „WY: MYŚL KWALIFIKACJĘ”, którego organizatorem był Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie. Wśród finałowych prac znalazły się następujące kwalifikacje: ambasador książki, tropiciel emocji, eko-patrol, przyjaciel Bałtyku. Pomysły dzieci ukazują ich świadomość w zakresie problemów społecznych na świecie. Warto, by sektor edukacji wykorzystał potencjał dzieci w procesie dydaktycznym. Celem konkursu było zachęcanie dzieci i młodzieży do potwierdzania swoich umiejętności oraz popularyzacja Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Miał on też zachęcić uczniów do zdobywania kwalifikacji w formie odznaki, które będą dostępne w nowo powstającym w IBE systemie o nazwie Odznaka+.

SCENARIUSZ zajęć dla uczniów klas II–III

prowadzonych przez nauczyciela-wychowawcę

Autor: Anna Krzyżanowka

TEMAT: Zawody, których jeszcze nie znamy.

CELE KSZTAŁCENIA:

(Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej)

- rozwijanie kompetencji, takich jak: kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość;
- rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki;
- kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE:

Świat zawodów i rynek pracy.

(załącznik nr 2 do rozporządzenia MEN z 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 325)

Uczeń:

- podaje nazwy zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisuje podstawową specyfikę pracy w wybranych zawodach,
- omawia znaczenie zaangażowania różnych zawodów w kształt otoczenia, w którym funkcjonuje,
- posługuje się przyborami i narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny.

METODY PRACY:

- metody podające (objaśnienie),
- metody problemowe (burza mózgów, dyskusja dydaktyczna),
- metody eksponujące (ekspozycja, pokaz),
- metody praktyczne (aktywności manualne).

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- publikacja „Niezwyczajne zawody” (aut. J. Kołomojca, A. Gutniczenko)
- materiały plastyczno-techniczne
- szablon plakatu „Wymyślone zawody przyszłości”
- karty wątpliwości.

PRZEWIDYWANY CZAS:

3 jednostki lekcyjne – trwające ok. 45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Etap 1.

Zapoznanie uczniów z fragmentami publikacji „Niezwyčajne zawody”.

Zwrócenie uwagi na znaczenie wybranych profesji dla funkcjonowania innych ludzi i zapewnienia sobie nawzajem dobrych warunków życia.

Wyodrębnienie elementów towarzyszących zawodom ludzkim (nazwa i zakres pracy, cechy charakteru pracownika, potrzebne akcesoria/narzędzia, sytuacje, przedmioty lub osoby, z którymi powiązany jest dany zawód).

Inspiracje postaciami reprezentującymi mniej znane zawody ukazane w książce, tj.: paleontolog, florystka, pszczelarz, kiper, kynolog, pilot balonów, pizzer, tłumaczka języka migowego, architekt, dmuchaczka szkła. Próby odpowiedzi na pytanie, dlaczego dany zawód może być ciekawy i potrzebny.

Etap 2.

Podział uczniów na 3 osobowe zespoły.

Uczniowie korzystają z szablonu plakatu stanowiącego podstawę przeprowadzenia burzy mózgów, zmierzającej do wykreowania nowej profesji, przydatnej w niedalekiej lub odległej przyszłości.

Zadaniem zespołów jest uzupełnienie plakatu poprzez:

- nadanie nazwy nowemu zawodowi,
- określenie miejsca wykonywania prac,
- zilustrowanie wyglądu reprezentanta danego zawodu w toku pracy,
- określenie, na czym będzie polegać praca w tym zawodzie i do czego będzie potrzebna,
- wyodrębnienie niezbędnych akcesoriów, narzędzi, sprzętów lub maszyn;
- próby określenia cech charakteru potrzebnych w wymyślonym zawodzie.

Etap 3.

Zespoły umieszczają swoje plakaty na wystawie klasowej. Uczniowie zapoznają się z treścią plakatów. Na karcie wątpliwości zapisują pytania, jakie chcieliby zadać kreatorom danego zawodu.

W czasie sesji podsumowującej zespoły próbują kreatywnie odpowiedzieć na pytania zadane im przez rówieśników.

Każdy uczestnik zajęć ma możliwość wybrania od jednego do trzech wymyślonych zawodów, jakie być może zdecydowałby się wykonywać w przyszłości.

EWALUACJA ZAJĘĆ:

Nauczyciel zachęca uczniów do odpowiedzi na pytania:

- Czy chciałbyś wykonywać ten zawód? Dlaczego?

BIBLIOGRAFIA:

1. J. Kołomojec, A. Gutniczenko, *Niezwyuczajne zawody*, Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”, Warszawa 2019;

ZAŁĄCZNIKI:

- szablon plakatu „Wymyślone zawody przyszłości”;
- karta pytań i wątpliwości.

KARTA PYTAŃ I WĄTPLIWOŚCI

NAZWA ZAWODU PRZYSZŁOŚCI:

WYMYŚLONE ZAWODY PRZYSZŁOŚCI

Nazwa zawodu:

Portret pracownika

Miejsce pracy

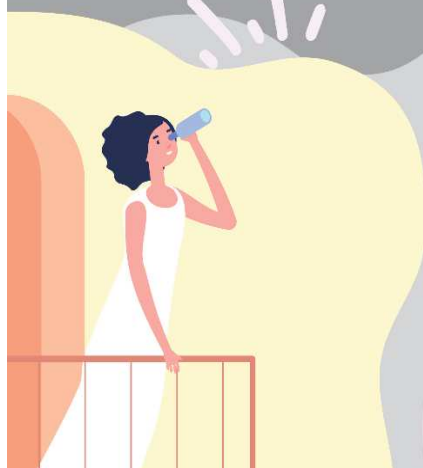
Narzędzia i przedmioty niezbędne do wykonywania zawodu

Na czym polega praca w tym zawodzie?
Dlaczego jest potrzebna?

Niezbędne cechy charakteru

Ciekawostka

Skład zespołu:

SCENARIUSZ zajęć świetlicowych dla uczniów klas I–III

prowadzonych przez wychowawcę świetlicy szkolnej

Autor: Natalia Kościelniak

TEMAT: „Gdzie kucharek sześć... Spotkanie z kucharką”.

CELE KSZTAŁCENIA:

Uczeń:

- poszerza zakres wiedzy na temat zawodu kucharza,
- wie, jak wygląda miejsce pracy kucharza,
- zdobywa doświadczenie w słuchaniu i mówieniu,
- wie, jakie są atrybuty zawodu kucharki,
- wzbogaca zasób słownictwa czynnego o fachowe nazewnictwo prezentowanego sprzętu niezbędnego w pracy omawianego zawodu.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- wie, jak ważna jest praca w życiu człowieka; wie, jaki zawód wykonują jego najbliżsi i znajomi; wie, czym zajmuje się np. kolejarz, aptekarz, policjant, weterynarz, kucharz; (podstawa programowa edukacji społecznej),
- korzysta z informacji: uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji; tworzy wypowiedzi: dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych, uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie; poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych, dba o kulturę wypowiedzenia się; poprawnie artykułuje głoski, akcentuje wyrazy, stosuje pauzy i właściwą intonację w zdaniu oznajmującym, pytającym i rozkazującym; stosuje formuły grzecznościowe (podstawa programowa edukacji polonistycznej),
- realizuje „drogę” powstawania przedmiotów od pomysłu do wytworu: rozumie potrzebę organizowania działania technicznego: pracy indywidualnej i zespołowej (podstawa programowa zajęć technicznych),
- podaje nazwy zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisuje podstawową specyfikę pracy w wybranych zawodach – w przypadku zajęć – zawód kucharza (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz. U. poz. 325) ogłoszono dnia 20 lutego 2019 r. obowiązuje od dnia 1 września 2019 r.).

METODY PRACY:

burza mózgów, pogadanka, mini wykład, pokaz, rozmowa, analiza zdjęć zamieszczonych na prezentacji.

FORMY PRACY:

praca w grupach, praca indywidualna.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

rzutnik, głośnik, laptop, tablica, kreda/mazak, prezentacja multimedialna z nagraniem wywiadu z kucharką, prezentacja multimedialna. (Jak wygląda szkolna kuchnia? Co ułatwia w niej pracę?) film edukacyjny ORE – „Jak zostać kucharzem?”, produkty i przedmioty potrzebne do przygotowania ciasta na kluski śląskie (mąka ziemniaczana, masło, jajko, ziemniaki, prasa do ziemniaków, miska), przygotowane wcześniej ciasto na kluski śląskie, garnek na zupę ze szkolnej stołówki oraz miski.

PRZEWIDYWANY CZAS:

1 jednostka lekcyjna – trwająca 45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1. (5 minut). Przywitanie uczniów, sprawdzenie obecności, podanie tematu zajęć i celów, które będą realizowane.

Część 2. (30 minut).

1. Burza mózgów na temat tego, „czym zajmuje się kucharz/kucharka.” Wspólne stworzenie mapy myśli na tablicy (pomysły zapisuje nauczyciel oraz dokonuje podsumowania efektów wspólnego działania).
2. Wirtualny wywiad z kucharką (prezentacja multimedialna) – uczniowie klas starszych czytają pytania, na które odpowiada szkolna kucharka w nagranych wypowiedziach (załącznik nr 1).
3. Jak wygląda szkolna kuchnia? – prezentacja multimedialna z utrwalaniem nazw sprzętów, które ułatwiają pracę kucharzowi oraz jego pomocnikom (załącznik nr 2).
4. Prezentacja garnka na zupę oraz misek, z których korzystają pracownicy szkolnej kuchni. W rozmowie uczniowie odnoszą się do sprzętu, który rodzice mają w domu – porównania.
5. Zgaduj-zgadula – jak się nazywa ten sprzęt? Krótki quiz rozwiązywany na forum (załącznik nr 3).
6. Obecna ścieżka kształcenia prowadząca do zawodu kucharza – prezentacja filmu edukacyjnego z zasobów ORE (link do filmu – załącznik nr 4).

Część 3. (10 minut).

1. Jak zrobić ciasto na kluski? – nauczyciel prezentuje potrzebne materiały oraz sposób zrobienia ciasta, kulania klusek.
2. Kulamy kluski – uczniowie otrzymują na talerzach gotowe ciasto na kluski. Zadanie polega na wykonaniu jak największej liczby klusek w czasie 3 minut. Klasy porównują pomiędzy sobą komu udało się zrobić najwięcej klusek. Podają na forum klasowego mistrza w kulaniu klusek.
3. Podsumowanie zajęć, zrealizowanych działań, osiągniętych celów, przeprowadzenie ewaluacji wśród uczniów.

EWALUACJA ZAJĘĆ:

Nauczyciel prosi, aby wszyscy uczniowie wzięli udział w ocenie zajęć poprzez podniesienie ręki w odpowiedzi na pytanie: Czy zajęcia ci się podobały? Uczniowie głosują w następujących kategoriach: TAK/NIE/TROCHE przez podniesienie ręki do góry w odpowiednim momencie.

Swobodne wypowiedzi dzieci na temat tego, co na zajęciach było ciekawe, co im się nie podobało.

BIBLIOGRAFIA: materiały autorskie.

NETOGRAFIA: <https://www.youtube.com/watch?v=ABy3d29wvzY> (dostęp: 16.09.2022)

ZAŁĄCZNIKI:

1. Przykładowe pytania do wywiadu z kucharzem/kucharką (załącznik nr 1)
2. Jaki sprzęt ułatwia pracę w kuchni? – prezentacja w PDF (załącznik nr 2 do pobrania w wersji elektronicznej)
3. Zgaduj-zgadula – prezentacja PDF (załącznik nr 3 do pobrania w wersji elektronicznej)
4. Link do filmu <https://www.youtube.com/watch?v=ABy3d29wvzY> (dostęp: 16.09.2022)

Załącznik nr 1. Przykładowe pytania do wywiadu z kucharzem/kucharką.

1. Dlaczego został/a Pan/Pani kucharzem/kucharką?
2. Jaką ścieżkę kształcenia Pan/Pani ukończył/a?
3. Jak długo pracuje Pan/Pani w zawodzie?
4. Czy Pana/Pani praca wiąże się z dużym stresem?
5. Ile kilogramów warzyw/mięsa kuchnia przygotowuje każdego dnia do obiadu?
6. Ile litrów zupy pracownicy kuchni gotują każdego dnia dla uczniów i przedszkolaków?
7. Jakie podstawowe przyprawy są wykorzystywane w szkolnej kuchni?
8. Jaki sprzęt ułatwia pracę w kuchni?
9. Co zrobić, gdy przesolimy zupę?
10. Co zrobić, gdy potrawa jest za ostra?

SCENARIUSZ zajęć z zakresu doradztwa zawodowego dla uczniów klas IV

prowadzonych przez nauczyciela matematyki

Autor: Ewa Majchrzak

TEMAT: Matematyka w różnych zawodach – rozwiązujemy zadania tekstowe.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE:

Uczeń:

- analizuje informacje o sobie,
- potrafi dokonać syntezy przydatnych w planowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej informacji,
- określa znaczenie informacji wynikających z autoanalizy w procesie dokonywania wyborów edukacyjno-zawodowych,
- szuka inspiracji zawodowych w swoim otoczeniu oraz kręgu zainteresowanych,
- ćwiczy sprawność rachunkową,
- przeprowadza proste rozumowanie i podaje argumenty uzasadniające poprawność rozumowania,
- stosuje strategie wynikające z treści zadania, tworzy strategie rozwiązania problemu, również w rozwiązaniach wieloetapowych oraz w takich, które wymagają umiejętności łączenia wiedzy z różnych działów matematyki.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓLNE:

Uczeń:

- określa aspiracje i potrzeby w zakresie własnego rozwoju i możliwe sposoby ich realizacji (załącznik nr 3 do rozporządzenia MEN z 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 325),
- czyta ze zrozumieniem tekst zawierający informacje liczbowe,
- wykonuje wstępne czynności ułatwiające rozwiązanie zadania, w tym rysunek pomocniczy lub wygodne dla niego zapisanie informacji i danych z treści zadania,
- dostrzega zależności między podanymi informacjami,
- dzieli rozwiązanie zadania na etapy, stosując własne, poprawne, wygodne dla niego strategie rozwiązania,
- do rozwiązywania zadań osadzonych w kontekście praktycznym stosuje poznaną wiedzę z zakresu arytmetyki i geometrii oraz nabyte umiejętności rachunkowe, a także własne poprawne metody,
- weryfikuje wynik zadania tekstowego, oceniając sensowność rozwiązania np. poprzez szacowanie, sprawdzanie wszystkich warunków zadania, ocenianie rzędu wielkości otrzymanego wyniku,

- stawia nowe pytania związane z sytuacją w rozwiązany zadaniu.

METODY PRACY:

pogadanka, burza mózgów.

FORMY PRACY:

praca indywidualna, praca w grupach.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

karty pracy, pisaki, arkusz do flipchartu, komputer z dostępem do Internetu, Zintegrowana Platforma Edukacyjna – rozwiązywanie zadań tekstowych z kontekstem realistycznym.

PRZEWIDYWANY CZAS:

1 jednostka lekcyjna – trwająca 45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1. (5 minut).

Przywitanie.

Sprawdzenie obecności.

Zapytanie uczniów o samopoczucie.

Zmotywowanie uczniów do pracy poprzez zadanie pytania:

Jak myślicie, czy istnieje taki zawód, w którym nie wykorzystujemy matematyki?

Część 2. (25 minut).

1. Nauczyciel dzieli uczniów na zespoły i wybiera lidera.
2. Zadaniem każdego zespołu jest wypisanie zawodów, w których szczególnie potrzebna jest matematyka – burza mózgów.
3. Następnie lider wyznacza członka zespołu, który wymienia zawody, w których potrzebna jest matematyka.
4. Nauczyciel rozdaje zespołom karty pracy i przypomina uczniom zasady rozwiązywania zadań tekstowych.
  - I. Przeczytaj ze zrozumieniem treść zadania.
  - II. Uporządkuj i zapisz podane informacje.
  - III. Zastanów się, czego szukasz, co masz obliczyć, wybierz metodę rozwiązania zadania.
  - IV. Rozwiąż zadanie.
  - V. Zastanów się, czy otrzymany wynik ma sens.
  - VI. Sprawdź rozwiązanie z warunkami zadania.
  - VII. Zapisz odpowiedź.
5. Na zakończenie ćwiczenia grupy prezentują swoje prace.

Część 3. (15 minut)

1. Nauczyciel na tablicy multimedialnej wyświetla uczniom zadanie 11 i zadanie 12 (Zintegrowana Platforma Edukacyjna – rozwiązywanie zadań tekstowych z kontekstem realistycznym).

<https://zpe.gov.pl/a/rozwiazywanie-zadan-tekstowych-z-kontekstem-realistycznym/DpUMTFUFa> (dostęp online: 19.09.2022).

Pyta uczniów: Jakich zawodów mogą dotyczyć te zadania?

2. Uczniowie rozwiązują zadania indywidualnie, następnie sprawdzają poprawność swoich obliczeń – nauczyciel omawia metodę rozwiązania i wyświetla odpowiedzi do zadań na tablicy.

3. W podsumowaniu lekcji nauczyciel podkreśla, że często zdarza się, że młody człowiek (ale także osoba dorosła) może mieć wątpliwości, jaką ścieżkę zawodową znaleźć. Warto wtedy, po dokonaniu diagnozy swoich potrzeb, możliwości, potencjału itd. poszukiwać inspiracji – w swoim najbliższym otoczeniu (rodzice, rodzeństwo, osoby bliskie), ale także w otoczeniu dalszym (np. znane osoby, autorytety w różnych dziedzinach).

4. Zadanie pracy domowej. Ułóż zadanie tekstowe dotyczące zawodu, który chciałbyś wykonywać w przyszłości i rozwiąż je. Nie zapomnij sprawdzić rozwiązania z warunkami zadania i zapisać odpowiedzi.

EWALUACJA ZAJĘĆ:

Nauczyciel prosi, chętnych uczniów, żeby zakręcili wirtualnym kołem fortuny i dokończyli zdanie: <https://wordwall.net/pl/resource/28426890> (dostęp online: 19.09.2022)

- Nauczyłem się .....
- Najbardziej podobało mi się .....
- Dowiedziałem się .....
- Byłem w nastroju .....
- Najwięcej trudności sprawiło mi .....

BIBLIOGRAFIA:

Małgorzata Dobrowolska, Marta Jucewicz, Marcin Karpiński, Piotr Zarzycki,
Matematyka 4 z plusem. Multipodręcznik do klasy czwartej szkoły podstawowej.

NETOGRAFIA:

1. <https://zpe.gov.pl/a/rozwiazywanie-zadan-tekstowych-z-kontekstem-realistycznym/DpUMTFUFa> (dostęp online: 19.09.2022).
2. <https://wordwall.net/pl/resource/28426890> (dostęp online: 19.09.2022).

ZAŁĄCZNIKI:

Karta pracy „Matematyka w różnych zawodach”.

Karta pracy:

1. Lekarz przepisał swojemu pacjentowi leki na przeziębienie. Zalecił przyjmować po 2 tabletki trzy razy dziennie przez 5 dni. W opakowaniu jest 15 tabletek. Ile opakowań leku musi przepisać pacjentowi na recepcie?

Dane: Szukane:

Rozwiązanie:

Sprawdzenie rozwiązania z warunkami zadania:

Odpowiedź:

SCENARIUSZ zajęć z zakresu doradztwa zawodowego dla uczniów klas V

prowadzonych przez nauczyciela techniki

Autor: Sabina Ficek

TEMAT: Ginące zawody – rękodzieło – zawody rzemieślnicze.

CELE KSZTAŁCENIA:

Uczeń:

- rozwija i pogłębia zainteresowania przeszłością,
- analizuje informacje o zawodach,
- rozpoznaje zawody rzemieślnicze,
- określa znaczenie pracy wykonywanej ręcznie,
- rozwija cechy: dokładności, precyzji i ostrożności,
- szuka inspiracji zawodowych w swoim otoczeniu oraz kręgu zainteresowań,
- postrzega elementy środowiska technicznego jako dobro materialne stworzone przez człowieka,
- planuje i wykonuje pracę o różnym stopniu trudności,
- współpracuje w zespole.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

4.2 planuje swoje działania lub działania grupy, wskazując szczegółowe czynności i zadania niezbędne do realizacji celu (załącznik nr 2 do rozporządzenia MEN z 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 325).

METODY PRACY:

pogadanka, pokaz, działalność plastyczno-techniczna;

FORMY PRACY:

praca w zespołach, praca indywidualna,

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

arkusz papieru A3, pisaki, flipchart, ćwiczenie interaktywne – <https://wordwall.net/>, wirtualna wędrowka po Muzeum Kowalstwa, tektura, plastelina, folia aluminiowa, komputer z dostępem do Internetu.

PRZEWIDYWANY CZAS:

Jedna jednostka lekcyjna – trwająca 45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1. (5 minut) Przywitanie, wzajemne pozdrowienie. Po sprawdzeniu obecności nauczyciel pyta uczniów, jak się dzisiaj czują fizycznie (w ciele) i psychicznie (samopoczucie).

Część 2. (10 minut).

Nauczyciel dzieli uczniów na 5-osobowe zespoły i prosi uczniów, aby na arkuszu papieru A3 odrysowali swoją dłoń – stworzyli kompozycję, podpisali ją swoim imieniem, a następnie napisali na niej przedmioty (lub narysowali), które wykonuje się ręcznie bez narzędzi i przy użyciu narzędzi. Nauczyciel wpisuje na tablicy słowo „rękodzieło” i prosi uczniów o skojarzenia – wpisuje je na tablicy. Razem podają definicję, rękodzieło – wyrób wytworzony w sposób nieprzemysłowy, mający walory artystyczne, najczęściej z motywami typowymi dla kultury, w której powstał.

Część 3. (10 minut).

1. Następnie nauczyciel uruchamia zabawę „Dopasuj pary” na stronie <https://wordwall.net/pl/resource/35690559/gin%c4%85ce-zawodyr%c4%99kodzie%c5%82o> (dostęp online: 20.09.2022). Wspólnie z uczniami wyjaśnia wykonywanie różnych prac wg ćwiczenia. Wymieniają zawody ginące z powodu postępu technicznego.
2. Nauczyciel zaprasza uczniów do wirtualnego spaceru po Muzeum Kowalstwa <https://gokwojciechow.pl/aplikacja/muzeum-kowalstwa/> (dostęp online: 20.09.2022). Można tu poznać historię kowalstwa, obejrzeć liczne eksponaty sztuki kowalskiej, kolekcję replik broni średniowiecznej, zwiedzić imitację starej kuźni.
3. Następnie nauczyciel omawia zawód kowala, który zajmował się wyrobem przedmiotów użytkowych z metalu. Zajmował się również podkuwaniem oraz pielęgnacją końskich kopyt. przestał być praktykowany oraz pyta o obserwowane obecnie odradzanie się tego zawodu.

Część 4. (15 minut).

1. Każdy twórca stara się w jakiś sposób oznaczyć (podpisać) swoje dzieło, które powinno być niepowtarzalne, za pomocą inicjałów. Nauczyciel proponuje uczniom zaprojektowanie i wykonanie znaku rozpoznawczego – inicjału. Na tekturce uczniowie wyklejają wałeczkami z plasteliny swój inicjał. Prace przykrywają kawałkiem folii aluminiowej, delikatnie dociskając, aby uwydatnić kształt. Tak wykonaną pracę można wykorzystać jako pieczętkę, matrycę, malując pracę farbą. Uczniowie odbijają swój inicjał na arkuszu A3 przy swojej dłoni.
2. Na zakończenie ćwiczenia zespoły uczniowskie prezentują swoje prace i zawieszają w sali. W podsumowaniu podkreśla, że często zdarza się, że młody człowiek może mieć wątpliwości, co do wyboru drogi życiowej. Warto wtedy, po dokonaniu diagnozy swoich potrzeb, zdolności manualnych, potencjału itd. poszukiwać inspiracji – w swoim najbliższym otoczeniu.

EWALUACJA ZAJĘĆ:

Nauczyciel prosi, aby chętni uczniowie odpowiedzieli na pytania:

- Czy jest osoba w twoim otoczeniu, która wykonuje rękodzieło?
- Czy jest osoba w twoim otoczeniu, która wykonuje zawód kowala lub inny zawód rzemieślniczy?
- Jakie masz zdolności manualne?
- Jaki zawód rzemieślniczy mógłbyś wykonywać?

BIBLIOGRAFIA:

Małgorzata Czuj, *Podręcznik do techniki, klasa 5*, wydawnictwo MAC.

NETOGRAFIA:

1. <https://wordwall.net/pl/resource/35690559/gin%c4%85ce-zawodyr%c4%99kodzie%c5%82o> (dostęp online: 20.09.2022).
2. <https://gokwojciechow.pl/aplikacja/muzeum-kowalstwa/> (dostęp online: 20.09.2022).

SCENARIUSZ zajęć z zakresu doradztwa zawodowego dla uczniów klas VII

prowadzonych przez nauczyciela doradcę zawodowego, wychowawcę klasy

Autor: Sabina Ficek

TEMAT: Moje inspiracje – bądź architektem swojego szczęścia.

CELE KSZTAŁCENIA:

Uczeń:

- analizuje informacje o sobie,
- potrafi dokonać syntezy przydatnych w planowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej informacji,
- określa znaczenie informacji wynikających z autoanalizy w procesie dokonywania wyborów edukacyjno-zawodowych,
- szuka inspiracji zawodowych w swoim otoczeniu oraz kręgu zainteresowanych,
- wskazuje narzędzia i funkcje programu „Mapa Karier”,
- wyszukuje przydatne informacje w Internecie.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- określa aspiracje i potrzeby w zakresie własnego rozwoju i możliwe sposoby ich realizacji – (załącznik nr 3 do rozporządzenia MEN z 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 325).

METODY PRACY:

pogadanka, analiza materiałów, zdjęć zamieszczonych na prezentacji, burza mózgów.

FORMY PRACY:

praca w grupach, praca indywidualna.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

karta pracy „Mój bohater”, prezentacja multimedialna „Bądź architektem swojego szczęścia”, pisaki, arkusze flipchartu, komputer z dostępem do Internetu, smartfony, platforma „Mapa Karier”.

PRZEWIDYWANY CZAS:

1 jednostka lekcyjna – trwająca 45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1. (5 minut). Przywitanie, wzajemne pozdrowienie. Po sprawdzeniu obecności spytaj uczniów, jak się dzisiaj czują fizycznie (w ciele) i psychicznie (samopoczucie).

Część 2. (20 minut).

1. Nauczyciel dzieli uczniów na 5-osobowe zespoły. Rozdaje uczniom gazety/czasopisma. Prosi ich, aby na arkuszu papieru napisali imię i nazwisko znanej osoby, która wykonuje ciekawy zawód i mogłaby być inspiracją do nich.
2. Zadaniem zespołów jest wypisanie wszystkich cech, którymi powinna się odznaczać dana osoba wykonująca wybrany zawód (w sferze psychicznej, intelektualnej, fizycznej, społecznej).
3. Kolejne zadanie to wypisanie wszystkich potencjalnych miejsc pracy tej osoby, także tych, gdzie mogłaby pracować.
4. Następnie nauczyciel prosi uczniów o opisanie ścieżki edukacyjnej. Można korzystać z aplikacji „Mapa Karier”, <https://mapakarier.org/> (dostęp online: 25.08.2022).
5. Na zakończenie ćwiczenia grupy prezentują swoje prace.

Część 3. (20 minut).

1. Nauczyciel przedstawia prezentację multimedialną – załącznik nr 2.
2. Nauczyciel prosi uczniów, aby indywidualnie wypełnili kartę pracy – załącznik nr 1.
3. W podsumowaniu podkreśla, że często zdarza się, że młody człowiek (ale także osoba dorosła) może mieć wątpliwości, jaką drogę znaleźć. Warto wtedy, po dokonaniu diagnozy swoich potrzeb, możliwości, potencjału itd. poszukiwać inspiracji – w swoim najbliższym otoczeniu (rodzice, rodzeństwo, osoby bliskie), ale także w otoczeniu dalszym (np. znane osoby, autorytety w różnych dziedzinach).

EWALUACJA ZAJĘĆ:

Nauczyciel prosi, aby chętni uczniowie odpowiedzieli na pytania:

- Kogo w swoim otoczeniu uważasz za autorytet? Dlaczego?
- Jakie cechy (fizyczne, psychiczne) powinna posiadać osoba wykonująca dany zawód, aby mogła być wzorem do naśladowania, autorytetem w danej dziedzinie?
- Co lub kto inspiruje Cię w Twoim najbliższym otoczeniu?

BIBLIOGRAFIA:

Marta Wysocka, Doradztwo zawodowe w starszych klasach szkoły podstawowej.

NETOGRAFIA: <https://mapakarier.org/> (dostęp online: 25.08.2022).

ZAŁĄCZNIKI:

karta pracy „Mój bohater”, Prezentacja w aplikacji google: <https://docs.google.com/presentation/d/1ObTyQuzSFhZbEuJqtCnkrA7BdcZYfwRc/edit?usp=sharing&oid=117795013654954234601&rtpof=true&sd=true> (dostępne 25.08.22 w wersji elektronicznej – do pobrania).

SCENARIUSZ zajęć z zakresu doradztwa zawodowego dla uczniów klas IV–VI

prowadzonych przez nauczyciela religii (katechetę)

Autor: dr Maria Koloch

TEMAT: Dwunastoletni Jezus w świątyni – samodzielna decyzja Jezusa.

CELE KSZTAŁCENIA:

Uczeń:

- zna perykopę o dwunastoletnim Jezusie w świątyni;
- wyjaśnia postawę bohaterów perykopy;
- potrafi wyjaśnić decyzję podjętą przez Jezusa;
- podaje przykłady, kiedy dziecko może być nieposłuszne rodzicom;

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- podaje zasady i uzasadnia motywację przy dokonywaniu wyboru (C2.3);
- uzasadnia pierwszeństwo Boga w życiu człowieka (C4.1);
- wyjaśnia na czym polega cześć i właściwe posłuszeństwo wobec rodziców, opiekuna i nauczycieli (C5.1);
- próbuje samodzielnie podejmować decyzje w sprawach związanych bezpośrednio lub pośrednio z jego osobą (załącznik nr 3 do rozporządzenia MEN z 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 325)).

METODY PRACY:

pogadanka, drama, praca indywidualna, niedokończone zdania.

FORMY PRACY:

praca w grupach, praca indywidualna.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

pismo św.

PRZEWIDYWANY CZAS:

1 jednostka lekcyjna – trwająca 45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1. (5 minut).

Rozpoczęcie katechezy piosenką „Jak odnaleźć mam Chrystusa...” (załącznik 1). Sprawdzenie obecności.

Część 2. (30 minut).

1. Nauczyciel dzieli klasę na pięć grup. Każdy zespół zapoznaje się z opowiadaniem. Zadaniem uczniów jest ocenić postępowanie bohatera i uzasadnić to. Ostatni zespół otrzymuje tekst Pisma św. na podstawie, którego ma odegrać scenkę.
2. Praca w grupach (załącznik 2).
3. Podsumowanie pracy czterech grup. Lider przedstawia zapisane odpowiedzi i zawiesza na tablicy. Nauczyciel rozmawia z uczniami o decyzjach poszczególnych bohaterów i zaprasza do zapoznania się z historią dwunastoletniego Jezusa.
4. Grupa 5 przedstawia scenkę z życia Jezusa (drama).
5. Katecheta dopowiada o tradycji pielgrzymowania Żydów do Jerozolimy. Zgodnie z prawem żydowskim każdy mężczyzna po skończeniu 13 roku życia był zobowiązany do przybycia do świątyni jerozolimskiej, mógł odczytywać Torę. Jezus jeszcze nie osiągnął tego wieku, więc według prawa nie był traktowany jak dorosły. Była to zwyczajna pielgrzymka całej rodziny, którą raz do roku odbywali wspólnie z okazji Święta Paschy.
6. Nauczyciel rozmawia z uczniami zadając pytania (załącznik 3) do odegranej scenki i tekstu Pisma Św. (Łk 2,41–52).
7. Nauczyciel podsumowuje dialog z uczniami. (Nauczyciele spostrzegają Jezusa jako bystrego słuchacza i stawiającego mądre pytania. Widok małego chłopca siedzącego w świątyni między nauczycielami jest czymś nadzwyczajnym. Matka robi Jezusowi wymówki, zdziwiona Jego postawą. Bo według Niej Jezus nie myśli o zadanym im bólu. Jezus odpowiedział: „Czemuście Mnie szukali? Czy nie wiedzieliście, że powinienem być w tym, co należy do mego Ojca?” – jest to pierwsze zdanie Jezusa przekazane przez Pismo Święte. Jezus tymi słowami przekazał, że jest rozczarowany ich postawą, przecież Go znają, wiedzą kim jest i gdzie jest Jego miejsce. Józefowi przypomina, że Jego Ojciec to Bóg. Jezus wie, że jest Synem Bożym i jakie jest Jego zadanie w świecie. W tej scenie przypominał rodzicom, że ich zadaniem jest pomóc Mu wzrastać i odczytać prawidłowo wolę Bożą. Dziecko zgodnie z przykazaniem ma być posłuszne swoim rodzicom, ale jeśli te decyzje są zgodne z wolą Bożą. Posłuszeństwo wobec rodziców jest posłuszeństwem wobec Boga i świata.

Część 3. (10 minut).

1. Odwołanie się do pracy w grupach metodą niedokończonych zdań. Uczniowie proponują, co Jezus by zrobił na ich miejscu ... (załącznik 4). Mogą zapisać na tablicy.
2. Uczniowie w zeszycie podają przykłady, kiedy mają prawo być nieposłuszni rodzicom, czyli samodzielnie podejmować decyzje mimo, iż są niepełnoletni (obecność w kościele, modlitwa, wybór zawodu, powołania, decyzje niezgodne z sumieniem itd).
3. Modlitwa na zakończenie katechezy „Ojcze nasz...”.

ZAŁĄCZNIKI:

Wszystkie załączniki do pobrania <https://docs.google.com/document/d/10nGOPwBz0fIUyqUQ15GJCiMeAk0qKQb/edit?usp=sharing&oid=113151701644248112882&rtpof=true&sd=true> (dostępne 25.08.22 w wersji elektronicznej – do pobrania).

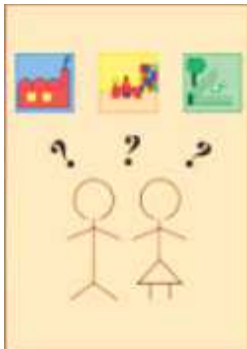
4. Diagnostyka w doradztwie zawodowym – rekomendowane narzędzia do badania predyspozycji zawodowych uczniów – wsparcie dla doradców zawodowych

W 2021 roku Stowarzyszenie Doradców Szkolnych i Zawodowych RP przy współpracy Ośrodka Rozwoju Edukacji w Warszawie przeprowadziło ogólnopolskie badania ankietowe na grupie 143 doradców zawodowych pracujących w szkole podstawowej i ponadpodstawowej. Na podstawie wyników ustalono, że największym zainteresowaniem doradców zawodowych w obszarze poznanie siebie/poznania własnych zasobów cieszyły się szkolenia z obszaru pracy z uczniem ukierunkowanym na stosowanie narzędzi, w tym testów diagnostycznych do odkrywania zainteresowań, predyspozycji zawodowych czy kompetencji. Doradcy często mają potrzebę stosowania gotowych testów, kwestionariuszy, kart pracy, jednak wg wielu znawców tematu najważniejszą techniką diagnostyczną jest rozmowa doradcza, czyli tak umiejętnie zadawanie pytań, aby wyzwały one u ucznia autorefleksję. Dyskusja i debata też może stanowić narzędzie diagnostyczne, gdzie mamy szansę na posłuchanie argumentów młodych ludzi. W Internecie można znaleźć wiele testów. Warto jednak zastanowić się z czym mamy do czynienia, czy to test, kwestionariusz czy psychozabawa? Wszystkie można sensownie wykorzystać, ale najważniejszy jest nasz CEL badania, czyli zadajmy sobie pytania:

- Do czego mają być przydatne dane z diagnozy?
- Komu mają być przydatne dane z diagnozy?
- Jak diagnozę wkomponować w cały proces doradczy?

Aby test był rzetelny, obiektywny, trafny, musi posiadać odpowiednie walory psychometryczne. Warto odwiedzić stronę Pracowni Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Wpisując w wyszukiwarkę pojęcie doradztwa zawodowego ukaże nam się lista wielu pozycji, jednak musimy sobie zadać pytanie czy mamy uprawnienia, aby go stosować. Najbezpieczniejsza jest kategoria testu A, czyli narzędzia przeznaczone dla psychologów i doradców zawodowych. Do ich stosowania nie jest wymagane ukończenie szkolenia. Oto kilka pozycji, które możemy znaleźć na portalu doradztwo.ore.edu.pl. W poniższej tabeli zostały zgromadzone niektóre z nich.

Tabela 7. Przykładowe narzędzia diagnostyczne

DIAPREZAMUS	
	<p>https://doradztwo.ore.edu.pl/narzedzia-diagnostyczne-dla-doradcow-zawodowych/</p> <p>Narzędzie diagnostyczne umożliwiające badanie predyspozycji oraz zainteresowań zawodowych młodzieży uczącej się w szkole podstawowej i ponadpodstawowej.</p>
Labirynt zawodów	
	<p>https://doradztwo.ore.edu.pl/narzedzia-diagnostyczne-dla-doradcow-zawodowych/</p> <p>Narzędzie diagnostyczne zawierające niewerbalny test predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów. Po dokonanej ocenie uczniów przenoszony jest do świata zawodów, w którym może zapoznać się z profesjami.</p>
MŁOKOZZ	
	<p>https://zpe.gov.pl/a/mlodziezowy-kwestionariusz-zainteresowan-zawodowych---mlokozz/DIE0tmUzX</p> <p>Narzędzie diagnostyczne do badania zainteresowań: przedmiotowych, innowacyjnych, artystycznych, społecznych, kierowniczych, metodycznych. Cały test składa się z 60 twierdzeń dla każdego obszaru.</p>
Rozpoznawanie predyspozycji i zainteresowań	
	<p>https://doradztwo.ore.edu.pl/narzedzia-diagnostyczne-dla-doradcow-zawodowych/</p> <p>Pakiet zawierający testy oraz poradniki – metodyczny z przykładowymi scenariuszami lekcji oraz zawierający podstawowe informacje dotyczące planowania kariery i rozpoznawania predyspozycji zawodowych w zależności od etapu rozwoju, na jakim znajduje się uczeń.</p>

Vademecum Talentu	
	<p>https://doradztwo.ore.edu.pl/narzedzia-diagnostyczne-dla-doradcow-zawodowych/</p> <p>To zestaw narzędzi, który umożliwia porządkowanie przez ucznia informacji na temat rozwoju zawodowego. Pozwala na zaplanowanie ścieżki edukacyjno-zawodowej. Składa się z: portfolio, arkusza samooceny, arkusza wsparcia od rówieśnika, od nauczyciela, od rodziców, od doradcy zawodowego. Dla nauczyciela cenne są scenariusze do zajęć grupowych. Narzędzie zawiera także podręcznik dla rodziców.</p>
Wybieram zawód	
	<p>https://doradztwo.ore.edu.pl/narzedzia-diagnostyczne-dla-doradcow-zawodowych/</p> <p>Narzędzie, które pozwala na rozpoznanie predyspozycji i zainteresowań dla uczniów szkoły podstawowej. Składa się z: kwestionariusza nastawień wobec świata, kwestionariusza radzenia sobie w trudnych sytuacjach, skali postaw twórczych, testu barw preferencji zawodowych.</p>
Poznaj swoje zainteresowania	
	<p>https://doradztwo.ore.edu.pl/narzedzia-diagnostyczne-dla-doradcow-zawodowych/</p> <p>Pakiet narzędzi diagnostycznych i materiałów metodycznych wspierających proces planowania ścieżki edukacyjnej dzieci i młodzieży.</p>
Talent Game	
	<p>https://doradztwo.ore.edu.pl/narzedzia-diagnostyczne-dla-doradcow-zawodowych/</p> <p>Gra przygodowa, nazywana też Tajemnicami Aeropolis, której uczestnicy wędrują przez 6 krain reprezentujących różne grupy zawodowe. Celem gry, dla 3 grup wiekowych: 7+, 12+ i 16+, jest pomoc w wyborze zawodu oraz obranie odpowiedniego kierunku rozwoju.</p>

Praca (w) przyszłości

<https://www.pracaprzyszlosci.eu/#about>

Przewodnik, w którym znajdziemy się 8 autorskich scenariuszy wraz z materiałami pomocniczymi oraz 7 autorskich kart pracy. Układ modułowy na podstawie którego można stworzyć własny program nauczania. Ćwiczenia można przeprowadzić podczas zajęć lekcyjnych i pozaszkolnych. W opisie zadań wskazano odnośniki do dodatkowych tekstów źródłowych, stron internetowych.

Badanie predyspozycji zawodowych testem Achtnicha

https://cwrkdiz.kalisz.pl/Images/Raport_z_diagnozy_skonnosci_zawodowych_Pozna_-_Kalisz_2020.pdf

Test Achtnicha to narzędzie do diagnozy skłonności zawodowych. Może być ono stosowane od 13 roku życia. Jest to badanie atrakcyjne dla młodzieży, gdyż materiałem testowym są fotografie stanowisk pracy, nie zaś pytania testowe. Przedmiotem diagnozy w teście Achtnicha jest osiem potrzeb ludzkiej natury.

Warto zastanowić się, jakie zalety, a jakie zagrożenia niesie za sobą stosowanie testów w procesie doradczym. Poniższą tabelę opracowała Marta Koch-Kozioł w artykule „Testy z doradztwa zawodowego – co doradca powinien wiedzieć?”

Tabela 8. Wady i zagrożenia testów w procesie doradczym

ZALETY	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ● analiza potrzeb ● indywidualna ocena zawodowa ● wzrost samowiedzy osoby badanej ● pogłębienie i uzupełnienie diagnozy ● sformalizowana metoda pracy doradczej ● pozwalają na weryfikację posiadanych już informacji ● ograniczają wpływ subiektywnych odczuć 	<ul style="list-style-type: none"> ● brak spełnionych wymogów psychometrycznych, nierzetelne wyniki ● wyciąganie wniosków z tzw. psychozabaw ● bada tylko jeden obszar ● ograniczenie tylko do surowych wyników ● błędna interpretacja wyników – brak przygotowania i doświadczenia badacza

Pamiętajmy, że każdy wynik diagnozy może być dla ucznia ważny, dlatego niezależnie od narzędzia podstawą jest rozmowa doradcza oraz wspólne omówienie wyników. Traktujmy testy jako uzupełnienie naszej diagnozy i oceny potencjału ucznia.

5. Wskazówki dla nauczycieli, nauczycieli-doradców zawodowych, koordynatorów działań w zakresie doradztwa zawodowego w szkole

Podstawowym aktem prawnym regulującym organizację doradztwa zawodowego w szkole jest w Polsce rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. 2019 poz. 325). Zgodnie z zapisami § 4 ww. rozporządzenia: „Na każdy rok szkolny w szkole opracowuje się program realizacji doradztwa zawodowego, uwzględniający wewnętrzny system doradztwa zawodowego”. Także w § 4 znajdziemy informację, że za przygotowanie programu odpowiada „doradca zawodowy albo inny nauczyciel lub nauczyciele odpowiedzialni za realizację doradztwa zawodowego w szkole, wyznaczeni przez dyrektora szkoły” czyli szkolny koordynator doradztwa zawodowego. Rozporządzenie MEN reguluje także termin, do którego program doradztwa zawodowego powinien zostać zaakceptowany: „Dyrektor szkoły, w terminie do dnia 30 września każdego roku szkolnego, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, zatwierdza program” (§ 4. ust. 4 Rozporządzenia). Bardzo cenne praktyczne wskazówki, jak opracować dokumenty znajdziemy odsłuchując webinar „Czas na WSDZ – jak zaplanować i ewaluować doradztwo zawodowe” prof. UAM dr hab. Małgorzata Rosalska, pedagoga i doradcy zawodowego w Szkole Podstawowej nr 25 w Poznaniu. Wyjaśniła ona różnice pomiędzy dokumentami, za które odpowiedzialny jest szkolny koordynator doradztwa zawodowego. Link do webinaru to: <https://mapakarier.org/blog/>.

Ważną kwestią jest uświadomienie, że WSDZ to nie jest program, harmonogram czy układ treści, ale **system**, tworząc który musimy zadać sobie pytania: jakie elementy ma zawierać (czyli co tam ma być?), jak to ułożyć sensownie (czyli układ), jak to realizować (czyli metody, formy pracy) oraz synergia, czyli jak te elementy ułożyć, aby były efektywne. Ważne jest wskazanie adresatów WSDZ, z których najważniejszy jest uczeń, jakiego chcemy rozwijać, następnie nauczyciel, którego chcemy wspierać w zakresie kompetencji doradczych oraz rodzice, którzy również odgrywają bardzo istotną rolę w procesach decyzyjnych swojego dziecka w zakresie wyboru ścieżki edukacyjnej i zawodowej. Kolejną kwestią są formy pracy, czyli:

- obowiązkowe zajęcia z doradztwa zawodowego (10 h) dla 7 i 8 klas,
- lekcje z wychowawcą,
- doradztwo indywidualne, które realizuje pedagog, psycholog w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- warsztaty, webinaria doradcze realizowane we współpracy z sojusznikami, specjalistami,
- wycieczki zawodoznawcze, spotkania z przedstawicielami zawodów,
- spotkania z rodzicami,
- rady szkoleniowe (wsparcie doradcze dla nauczycieli),
- formy wizualne – strona internetowa szkoły, gazetki.

Układ treści powinien zawierać podział na etapy edukacyjne od przedszkola poprzez poziom klas 1–3, 4–6 oraz 7–8. Spotkania z przedstawicielami zawodów powinny być raczej realizowane bez spotkań z rodzicami dzieci w grupach przedszkolnych, klasach, bo może to stygmatyzować zawody jako lepsze lub gorsze w odniesieniu do rodziców uczniów, którzy przychodzą do placówki. Niezwykle ważną rolę w kontekście doradztwa zawodowego odgrywa wychowawca klasy, który jest osobą prowadzącą uczniów najczęściej od klasy 4 do 8 szkoły podstawowej. Wychowawca jest blisko spraw uczniów, towarzyszy im w procesie wychowawczym, zna ich atuty, mocne strony, zasoby, ograniczenia, gromadzi informacje rozmawiając z rodzicami. Powinien podejmować następujące aktywności wpisujące się w proces tranzykcji:

- omawia w ramach lekcji wychowawczych tematy doradztwa zawodowego,
- sprawdza, czy uczniowie mają rzetelne informacje o zawodach, które ich interesują,
- motywuje do pracy np. nad przygotowaniem do egzaminu ósmoklasisty,
- wyjaśnia różne kwestie związane z przygotowaniem do nauki w nowej szkole,
- wyjaśnia proces rekrutacyjny – obsługa aplikacji, terminy,
- wspiera uczniów w procesie rekrutacji – informacje o postępowaniach, składaniu dokumentów,
- wspiera uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi, udziela informacji doradcy zawodowemu,
- konsultuje wybór szkoły, zawodu z szkolnym doradcą zawodowym, pedagogiem, psychologiem szkolnym i rodzicami.

Wychowawcy na lekcjach wychowawczych wybierają tematy zgodne i spójne z programem wychowawczym realizowanym w danej klasie. Po 1 i 2 semestrze wychowawcy i nauczyciele prowadzący zajęcia ogólnokształcące raportują koordynatorowi wykaz zrealizowanych tematów i zajęć.

Obowiązkowe zajęcia z doradztwa zawodowego realizujemy zgodnie z treściami programowymi z zakresu doradztwa zawodowego, które reguluje rozporządzenie, a które optymalnie układamy wg 4 obszarów, czyli modułów zawartych w rozporządzeniu lub w sposób liniarny czy problemowy. Treści na tych zajęciach powinny mieć charakter mocno specjalistyczny, czyli taki, którego nie potrafi zrobić inny nauczyciel w szkole. Natomiast treści dotyczące np. komunikacji interpersonalnej, radzenia sobie ze stresem, czy znajomości swoich talentów, mocnych stron mogą zrealizować pedagog, psycholog, wychowawca czy nauczyciel przedmiotu. Nie wszystkie zadania z doradztwa powinien wykonywać zatrudniony często na część etatu doradca zawodowy. Sama nazwa wskazuje, że ma to być system współpracujących ze sobą ludzi. Do zadań koordynatora należy na początku roku szkolnego zaplanowanie spotkania z zespołem ds. realizacji doradztwa zawodowego i wykonanie ewaluacji ex-ante – diagnoza potrzeb doradczych uczniów, ich planów i aspiracji edukacyjno-zawodowych oraz dostępnych zasobów. Na tej podstawie opracowuje się dokument WSDZ, z którego jasno wynika, kto, za co i kiedy jest odpowiedzialny w zakresie doradztwa zawodowego, aby wszy-

scy zainteresowani wiedzieli, jakie są ich zadania, a koordynator by czuwał nad ich realizacją. Ważne jest również, aby współpracować z instytucjami rynku pracy, czy innymi specjalistami i zapisać to w programie. Po zrealizowaniu programu, pod koniec roku szkolnego koordynator wykonuje ewaluację ex-post i sporządza sprawozdanie z WSDZ. Wzorcowy WSDZ, opracowany przez prof. UAM dr hab. Małgorzatę Rosalską, znajdziemy na stronie szkoły <http://www.zs2poznan.com/doradztwo-zawodowe/>.

6. Współpraca nauczycieli, nauczycieli – doradców zawodowych z rodzicami, przedsiębiorcami, szkołami ponadpodstawowymi oraz instytucjami rynku pracy – dobre praktyki

W dokumencie jakim jest Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 wśród wielu kierunków działań dla efektywnego doradztwa zawodowego znalazły się:

- a) rozwijanie istniejących i tworzenie nowych metod i narzędzi wykorzystywanych w doradztwie zawodowym, z uwzględnieniem zróżnicowania potrzeb edukacyjnych osób uczących się;
- b) włączanie rodziców/opiekunów uczniów do korzystania z doradztwa zawodowego przy kształtowaniu aspiracji edukacyjnych i zawodowych dzieci;
- c) doskonalenie zawodowe doradców zawodowych, w tym upowszechnianie korzystania z różnorodnych metod, narzędzi i źródeł danych wspierających realizację zadań z zakresu doradztwa zawodowego;
- d) rozwijanie narzędzi internetowych wspierających realizację zadań z zakresu doradztwa zawodowego;
- e) rozwijanie systemu informowania o aktualnym i przyszłym zapotrzebowaniu na umiejętności, kwalifikacje i zawody;
- f) promowanie istniejących i tworzenie nowych rozwiązań motywujących pracodawców do zwiększania zakresu współpracy z instytucjami edukacji formalnej i pozaformalnej;
- g) doposażenie/wyposażenie, we współpracy między innymi z pracodawcami, pracowni i warsztatów kształcenia zawodowego dla szkolnictwa branżowego i wyższego.

Działania szkoły mające na celu przygotowanie przyszłych pracowników, powinny w większym stopniu kłaść nacisk na zaznajomienie ucznia z rzeczywistymi warunkami pracy. W procesie tym powinni brać czynny udział nie tylko szkolni doradcy zawodowi współdziałający z nauczycielami, ale również rodzice, przedstawiciele szkół ponadpodstawowych, instytucje rynku pracy, pracodawcy a nawet (jak sugerują uczniowie uczestniczący w badaniach) pracownicy będący przedstawicielami poszczególnych zawodów. Ważne, aby źródła informacji o przyszłej szkole ponadpodstawowej i zawodach były wiarygodne i sprawdzone, dlatego szkoły podstawowe powinny stać się właściwym miejscem dla tworzenia lokalnych centrów

doradztwa zawodowego, ponieważ spotykają się tam wszystkie zainteresowane tym procesem grupy.

Rodzice

Pierwszą istotną grupę tych interesariuszy tworzą rodzice. Często o aspiracjach i wyborze drogi zawodowej decydują pojedyncze osoby, które zrobiły wrażenie na dziecku we wczesnym jego dzieciństwie. Najczęściej jest to ktoś z rodziny lub szkoły. Przy wyborze ścieżki zawodowej najważniejsze jest wsparcie rodziców. Jeśli oni go nie udzielają, bardzo trudno ich zastąpić. Jednak rodzice mogą również stanowić przeszkodę w podejmowaniu decyzji. Wielu rodziców stara się nakłonić potomków do obrania takiej drogi zawodowej, która była ich osobistą aspiracją, nie zważając na ich realne możliwości i chęci. Ulegając im, młodzi ludzie męczą się na trudnych studiach, a następnie męczą się w nielubianej pracy, nieraz do końca życia żałując swojego wyboru. Dlatego warto włączać rodziców we wszelkie działania związane z doradztwem zawodowym w szkole. Dobrą praktyką może być zapraszanie rodziców do wspólnej realizacji np. cyklu spotkań klas z przedstawicielami różnych zawodów (gośćmi mogą być współpracownicy rodziców). Szkoły powinny w sposób transparentny informować wszystkich rodziców o swoich działaniach z zakresu doradztwa zawodowego, podejmowanych zarówno na poziomie całej szkoły, klasy jak i bezpośrednio w odniesieniu do ich dzieci. Dobrą praktyką jest spotkanie koordynatorów doradztwa zawodowego z wszystkimi rodzicami na pierwszym zebraniu w nowym roku szkolnym, a w drugim semestrze spotkanie z rodzicami uczniów klas ósmych w celu zaprezentowania ofert edukacyjnych szkół i sposobów rekrutacji. Wspólna praca profesjonalnych doradców zawodowych, rodziców oraz dzieci i młodzieży powinna w przyszłości zaowocować tym, że na rynek pracy będą wchodzić pracownicy wykonujący swoją pracę z satysfakcją i pasją.

Przedsiębiorcy

Szkoły nie funkcjonują w próżni. Są jednym z centralnych elementów środowiska lokalnego, na którym w dużym stopniu skupiają się jego oczekiwania i nadzieje. Firmom i przedsiębiorstwom, szczególnie w naszym silnie uprzemysłowionym regionie, zależy na zapewnieniu sobie stałego dopływu wykwalifikowanych pracowników. Dlatego współpraca ze szkołami powinna być dla przedsiębiorców bardzo atrakcyjna a szkoły powinny być na taką współpracę otwarte. Dla szkół podstawowych biznes może organizować ciekawe aktywności edukacyjne, takie jak lekcje praktyczne w swoich budynkach, spotkania z pracownikami. Bardzo istotne jest to, by dzieci, a potem młodzi ludzie mogli obserwować, na czym polega praca, czym są obowiązki zawodowe oraz by mogli przyglądać się na co dzień gospodarowaniu finansami. Być może firma będzie mogła wspierać szkołę jako sponsor np. wyposażając pracownię, w której następnie przedstawiciele firmy w formie wolontariatu pracowniczego będą cyklicznie prowadzili warsztaty dotyczące swojej branży. Dobrą praktyką są organizowane przez szkoły Dni Kariery, podczas których zarówno przedstawiciele zawodów prezentują swo-

je profesje, jak i lokalni pracodawcy przybliżają specyfikę branż, w których działają. Dla uczniów ostatnich klas szkoły podstawowej interesującą formułą jest job shadowing, czyli nauka o zawodzie w miejscu pracy poprzez asystowanie, czyli bez wykonywania zadań samodzielnie, jedynie obserwując doświadczonego pracownika. Jest to dobra metoda na poznanie rzeczywistości zawodów. Doświadczenie pracy ma duży potencjał osłabiania stereotypów, zwłaszcza dotyczących zawodów szkolnictwa branżowego, dość powszechnie uznawanych za „gorsze”, bo są związane z pracą manualną. Będąc w zakładzie pracy uczeń może przekonać się, że współczesne realia pracy w tych zawodach są zupełnie inne niż mogłoby się wydawać. Fachowcy pracują często w dobrych warunkach i nierzadko otrzymują wyższe wynagrodzenie niż osoby, które ukończyły studia. O współpracy z podmiotami gospodarczymi warto informować opinię publiczną, tworząc reklamę firmie i szkole.

Szkoły ponadpodstawowe

Naturalną tendencją w szkołach podstawowych jest wybieranie przez uczniów kończących VIII klasę lokalnych szkół ponadpodstawowych z uwagi na ograniczone możliwości dojazdu do oddalonych placówek. Ważne jest, by szkoły ponadpodstawowe dbały o transparentną prezentację swojej oferty i umożliwiły uczniom szkół podstawowych zobaczenie na własne oczy, jak wygląda nauka w tych placówkach. Szkoły podstawowe powinny nawiązywać stałą współpracę z okolicznymi placówkami ponadpodstawowymi, zapraszając do siebie przedstawicieli, którzy opowiedzą o oferowanych możliwościach rozwoju. Współpracę tą można oprzeć na absolwentach, którzy często z chęcią składają wizyty w swoich byłych szkołach. Absolwenci, niewiele starsi od obecnych uczniów, mają wśród nich duży autorytet jako ci, którzy ów stresujący etap tranzykcji mają świeżo za sobą. Łatwiej im też znaleźć „wspólny język”. Wśród przykładów dobrych praktyk szkół ponadpodstawowych należy wymienić działania podejmowane przez Zespół Szkół Ekonomicznych w Wodzisławiu Śląskim. Zostały one szeroko omówione przez panią Aleksandrę Bienias w artykule: „Z pracodawcami nam po drodze...” zamieszczonym w kwartalniku „Dialog edukacyjny” nr 1–2 (44–45) 2019. Dzięki współpracy dyrekcji i nauczycieli tej placówki z regionalnymi, ogólnopolskimi i unijnymi pracodawcami, udało się wypracować skuteczny model współdziałania i kreowania kształcenia zawodowego oraz stworzyć wizję absolwenta przygotowanego do odgrywania roli zawodowej. Do działań tych należą m.in.: klasy patronackie, szkolne mini-przedsiębiorstwa, staże zagraniczne, Szkolne Forum Przedsiębiorczości, Targi Mody Fashion Day.

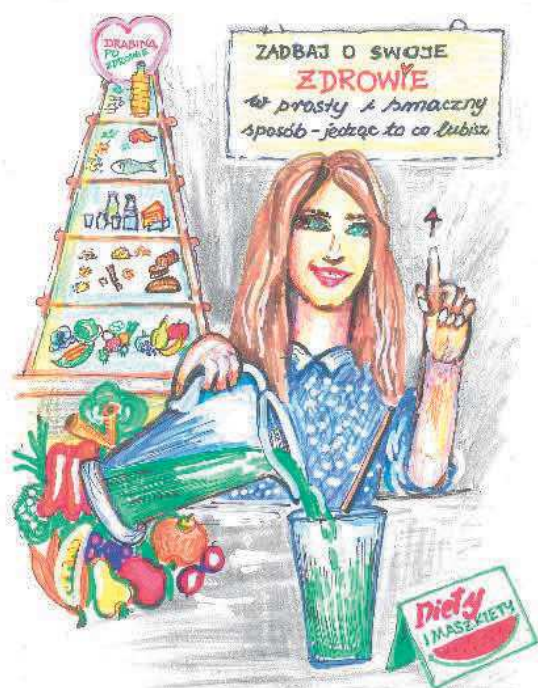
Instytucje Rynku Pracy

Dla prawidłowej realizacji działań z zakresu doradztwa zawodowego szkoły potrzebują silnych i trwałych relacji z rynkiem pracy. Często bywa tak, że łatwiej osiągnąć porozumienie na szczeblu lokalnym niż regionalnym. Dlatego dobrą praktyką może być tworzenie lokalnych sieci wsparcia. Jednak dzięki współczesnym możliwościom technologicznym baza potencjalnych sojuszników może być bardzo szeroka. Szkoły mogą nawiązywać kontakty z organiza-

cjami, instytucjami i firmami, a także placówkami edukacyjnymi z dowolnego miejsca w Polsce i całego świata. O nawiązanie relacji z podmiotami mogącymi stanowić sieć wsparcia powinni zabiegać dyrektorzy szkół, doradcy, ale także rodzice. Dobrym przykładem jest miasto Rybnik, w którym Powiatowy Urząd Pracy, wraz z innymi instytucjami i szkołami tworzy od października 2006 r. Rybnicką Platformę Poradnictwa Zawodowego. W założeniu Platforma jest płaszczyzną mającą na celu wypracowanie i utrwalenie metod współpracy, wymiany idei, doświadczeń, informacji i koordynacji pomiędzy doradcami zatrudnionymi w różnych instytucjach rynku pracy, tworzącymi kontinuum poradnictwa. Rybnickie Dni Kariery (w tym roku XIV) organizowane w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery – inicjatywy Stowarzyszenia Doradców Szkolnych i Zawodowych Rzeczypospolitej Polskiej, zostały uznane wielokrotnie za najlepszą kampanię społeczną w Polsce, propagującą planowanie kariery zawodowej.

PODSUMOWANIE

Wyniki naszego opracowania będą stanowić punkt wyjścia do stworzenia modelu doradztwa zawodowego, opartego na współpracy specjalistów w określonych obszarach i innych osób i podmiotów, których wspólnym celem jest świadomy i oparty na rzeczywistych kryteriach wybór przyszłej szkoły przez uczniów. Wierzymy, że niniejsze opracowanie, jak i zawarte w nim propozycje metodyczne dla nauczycieli oraz przykłady dobrych praktyk będą inspiracją dla środowisk edukacyjnych nie tylko w rejonie Wodzisławia Śląskiego i Karwiny.

Bibliografia

DRUKI ZWARTE

1. Barbara Skałbani a, Witold Pietruk, *Działania poradni psychologiczno-pedagogicznej w zakresie poradnictwa zawodowego: analiza badań własnych*, W: *Edukacja wobec zagrożeń rozwoju i bezpieczeństwa dzieci*, red. Jolanta Andrzejewska, Sabina Guz, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2008, s. 105–114. ISBN 978-83-227-2887-1.
2. Magdalena Piorunem, *Projektowanie przyszłości edukacyjno-zawodowej w okresie adolescencji*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2004, 266, [1] s. ISBN 83-232-1365-8.

DRUKI CIĄGŁE

1. Aleksandra Bienias, „Z pracodawcami nam po drodze...”, „Dialog Edukacyjny” 2019, nr 1/2, s. 13–15.
2. Sabina Ficek, *Czy rozmawiać z małymi dziećmi o ścieżce edukacyjno-zawodowej? Realizacja doradztwa zawodowego w przedszkolu*, „Dialog Edukacyjny” 2020, nr 3, s. 40–44.
3. Katarzyna Dru cz a k, *Rola wychowawcy klasy w tranzycji ósmoklasisty ze szkoły podstawowej do ponadpodstawowej*, „Nowoczesne Doradztwo Zawodowe w Szkole Podstawowej” 2021, nr 26, s. 5–6.
4. Witold Pietruk, *Źródła informacji zawodowej pośród uczniów szkół podstawowych*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych” 2021, nr 4, s. 147–159.

MATERIAŁY DOSTĘPNE W INTERECIE

1. *Doradztwo zawodowe w wyrównywaniu szans edukacyjnych: rekomendacje dla dyrektorów szkół, samorządów, sektora prywatnego i pozarządowego*, oprac. Marta Wrzosek, Andrzej Pi ęńkowski, Katalyst Education, 13 czerwca 2022.
https://powered.pl/dokumenty/Rekomendacje_PowerED_2021_Doradztwo_zawodowe_w_wyrownywaniu_szans_educacyjnych.pdf
2. Ewa Frołow, *O uczeniu się przez całe życie warto rozmawiać już od przedszkola*, „Zintegrowany System Kwalifikacji” 2021, nr 4.
<https://kwalifikacje.edu.pl/o-uczeniu-sie-przez-cale-zycie-warto-rozmawiac-juz-od-przedszkola/>